

A NEMZETI KULTÚRA ÉS A NEMZETI KULTURÁLIS TARTALOM JOGI DEFINIÁLÁSA – KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A SZERZŐI JOGI ÉS EGYÉB KULTURÁLIS SZABÁLYOZÁSI KAPCSOLÓDÁSI PONTOKRA – II. RÉSZ⁴⁴

III. AZ EGYETEMES SZERZŐI JOGI SEMLEGESSÉG ÁTTÖRÉSE A KÖZÖSSÉGI ÉS A NEMZETI KULTURÁLIS SZAKPOLITIKÁKBAN

III.1. Bevezetés

Kiindulópontunk szerint Magyarország szuverenitását a nemzetközi közösséggel szemben fennálló kötelezettségei nem korlátozzák abban, hogy az érdekeinek megfelelő szabályozást alakítson ki a nemzeti kultúra védelme területén. Ez a szuverenitás az Európai Unión belüli viszonyrendszerben akkor áll fenn, ha a szabályozás

- a kultúrát és a kulturális örökség megőrzését előmozdító támogatásra, ezen belül akár a kultúrafogyasztás kínálati oldalának megteremtésére, akár a kultúrafogyasztás ösztönzésére irányul; és
- az Unión belüli kereskedelmi és versenyfeltételeket nem befolyásolja a közös érdekekkel ellentétes mértékben.

Az alapszerződések⁴⁵ tág cselekvési teret engednek a tagállamoknak a nemzeti kulturális identitás megőrzésében és gyarapításában; ez a mozgástér jelenthet direkt és indirekt (állami) támogatást, és jelenthet speciális, pozitív diszkriminációt, beavatkozásként értékelhető szabályozási mechanizmust. Az alapszerződések az uniós hatásköröket kulturális területen a tagállamok közötti együttműködés előmozdítására, illetve a tagállamok tevékenységének támogatására, vagy az ahhoz való hozzájárulásra korlátozzák. A szerződések alapvető parancsa itt elsősorban a *passzivitás*, azaz az európai népek kulturális, nyelvi sokszínűségének, a tagállamok nemzeti identitásának *tiszteletben tartása*, és csak másodsorban – erősen korlátozott eszközökkel – az európai kulturális örökség *aktív* megőrzése és gyarapítása.⁴⁶

⁴⁴ A tanulmányt a Magyar Művészeti Akadémia Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézete (MMKI) megbízásából a Magyar Szerzői Jogi Fórum Egyesület (MSZJF) szerzői kollektívája (Grad-Gyenge Anikó, Kiss Zoltán Károly, Legeza Dénes, Pontos Patrik, Tomori Pál) készítette. A tanulmányban megjelenő vélemény nem tekinthető sem az MMKI, sem az MSZJF hivatalos álláspontjának, továbbá nem képezi semmilyen állami döntéshozatal megalapozását.

⁴⁵ Alapszerződésként hivatkozunk a továbbiakban együttesen az Európai Unióról szóló szerződésre (EUSZ) és az Európai Unió működéséről szóló szerződésre (EUMSZ). Ha kifejezetten mást nem jelölünk meg, akkor az alapszerződések rendelkezéseinek szövegét az EUSZ és az EUMSZ egységes szerkezetbe foglalt változatának az Európai Unió Hivatalos Lapjában (C 202, 2016. június 7.) közzétett szövege alapján hivatkozunk. EUR-Lex: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=OJ:C:2016:202:TOC>.

⁴⁶ EUSZ 3. és 4. cikke.

Az EU a kultúra területén csak a tagállamok saját intézkedéseit támogató, összehangoló vagy kiegészítő intézkedések végrehajtását szolgáló hatáskörrel rendelkezik.⁴⁷ A hatáskör a következő ügycsoportokban gyakorolható:

- az európai népek kultúrája és történelme *ismeretének és terjesztésének javítása*;
- az európai jelentőségű *kulturális örökség megőrzése és védelme*;
- nem kereskedelmi jellegű *kulturális cserék*;
- *művészeti és irodalmi alkotás létrejöttének elősegítése*, beleértve az audiovizuális szektort is.

A hatáskör alapján rendelkezésre álló eszköztár ösztönző intézkedések és ajánlások elfogadására korlátozódik, kifejezetten kizárva a tagállamok törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseinek bármilyen összehangolását.⁴⁸

Külön kell kezelni és elemezni az *állami támogatások* kérdéskörét. Az EUMSZ a kultúrát és a kulturális örökség megőrzését előmozdító támogatásokat – ha azok az Unión belüli kereskedelmi és versenyfeltételeket egyébként nem befolyásolják a közös érdekekkel ellentétes mértékben – eleve a belső piaccal összeegyeztethetőnek ítéli. Ezzel bővebben a III.2.2. pontban foglalkozunk.

A szuverenitással összefüggő kérdés az is, hogy Magyarország az EU tagjaként alkalmazhat-e a nemzeti kultúra védelmére vonatkozó szabályozás során nemzeti alapú kulturális kvótákat. A válasz az, hogy igen, de a szabályozásnak visszavezethetőnek kell lennie valamilyen uniós jogszabályból következő felhatalmazásra vagy mentesítő határozatra. Ilyen kvótaszabályozás jelenik meg a médiatörvény (Mttv.) műsorkvótákra⁴⁹ vonatkozó rendelkezéseiben, kifejezett hivatkozással az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelvben (AVMS irányelv) adott felhatalmazásra.⁵⁰ Erről részletesebben a III.4. pontban írunk.

A kvótaszabályozásnak ugyanakkor értelmezésünk szerint létezik egy tágabb megközelítése, horizontja is. A *kulturális vonatkozású vagy szintisztán ágazati (szak)törvények többsége* ugyanis – a saját területük, tárgykörük pontosabb behatárolása, illetve bizonyos állami támogatásokra, speciális kedvezményekre való jogosultság meghatározására vagy éppen kötelezettségek teljesítése érdekében – *kísérletet tesz* valamilyen szempont- és követelményrendszer felállítására az *adott törvényre „szabott” kulturális tartalom vagy nemzeti művészeti intézmény fogalmának meghatározása* körében. Ezeket a szabályokat – megkülönböztetve a műsorkvótáktól – összefoglalóan nevezhetjük kulturális kvótáknak, tekintettel arra, hogy e normák mind-mind valamilyen egyedi, műfajspecifikus aspektusból ragadják meg a kulturális tartalom lényegét vagy elemeit.

⁴⁷ EUMSZ 6. cikk.

⁴⁸ EUMSZ 167. cikk.

⁴⁹ 2010. évi CLXXXV. törvény a médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról, 20–22. §.

⁵⁰ Az Európai Parlament és a Tanács 2010/13/EU irányelve (2010. március 10.) a tagállamok audiovizuális médiaszolgáltatások nyújtására vonatkozó egyes törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezéseinek összehangolásáról; 2010/HL L 95.

Ebben a fejezetben tehát részint a kulturális vagy a kultúrával szorosan összefüggő kérdések szabályozásával kapcsolatos tagállami és EU-hatáskörök megosztását vizsgáljuk, részint pedig azokat az EU által meghonosított, illetve megengedett kulturális szakpolitikai kereteket és jogi eszközöket elemezzük, amelyek hatással vannak vagy lehetnek a nemzeti kulturális tartalom jogi megragadására.

III.2. A nemzeti kultúra védelmével kapcsolatos tagállami szuverenitás és hatáskörmegosztás az Európai Unióban

Első lépésben azt vizsgáljuk, milyen mozgástere van egy uniós tagállamnak, ha intézkedéseket kíván hozni nemzeti kultúrájának védelmében. Mennyiben cselekedhet önállóan, illetve mennyiben kell ebben az Unió közös szabályaira, az „*aquis communautaire*”-re hagyatkoznia. A „*védelem*” kifejezést itt tág értelemben használjuk: nem, sőt elsősorban nem valamiféle támadással szembeni ellenállást értünk ezen, hanem minden olyan intézkedést, amely egy adott nemzet kultúrájának ébren tartására, megerősítésére, fejlesztésére irányul.

A nemzeti kultúra védelmével kapcsolatos tagállami szuverenitás az alapszerződések szövege alapján *szinte teljesnek* tűnik, hiszen azok mindenütt a tagállami kultúra és identitás tiszteletben tartására kötelezik az EU-t, és az uniós intézményeknek legfeljebb támogató, koordináló hatásköröket biztosítanak.⁵¹

A helyzet azonban mégsem ilyen egyszerű. Egyrészt a kultúra nyilván nem csupán identitás-, érték- és jelentéshordozókból⁵² álló éteri fogalom, hanem ipar, szolgáltatás, befektetés és munkahelyteremtés, azaz gazdaság is. Az Uniót pedig – a tagállamok közös akaratából – széles körű jogokkal ruházták fel arra, hogy egységes belső piacot teremtsen, s ezen belül bontson le minden olyan akadályt, amely korlátozza az áruk, a szolgáltatások, valamint a tőke és a munkaerő szabad áramlását. A filmet mint érték-hordozót nem tudjuk függetleníteni a mozihálózatától vagy a Netflix-től, a könyvet a kiadóktól, a nyomdaktól, vagy az egyre inkább kulturális plázákká alakuló könyvesboltoktól. A kultúra a szabályozási hatáskörök szempontjából tehát legalábbis kétarcú jelenség: a nemzeti identitás hordozójaként vitathatatlanul tagállami „magánügy”, a belső piacon mozgó áruként és szolgáltatásként viszont nagyon is „közösségi”.

További dilemmákat vet fel, hogy az elmúlt évtizedek technikai fejlődése a kulturális tartalmak esetében is a terjesztés területi korlátainak fokozatos megszűnését eredményezte. A határokon túlnyúló televíziós sugárzás, a kábeles és műholdas műsortovábbítás mára, némi túlzással, idejétmúlt technológiáknak tűnnek, s az evidens terjesztési eszköz egyre inkább a

⁵¹ Az 1. mellékletben összefoglaljuk a főbb kulturális tárgyú rendelkezéseket az Európai Unió alapszerződéseiben. A kulturális identitás tiszteletben tartására és a kultúrával kapcsolatos hatáskörökre vonatkozóan lásd különösen az EUSZ 3. és 4. cikkét, valamint az EUMSZ 6. és 167. cikkét.

⁵² Lásd a kulturális kifejezések sokszínűségének védelméről és előmozdításáról szóló, Párizsban 2005. év október hó 20. napján elfogadott UNESCO-egyezmény (kihirdette a 2008. évi VI. törvény) preambulumát, 1. cikkének (g) pontját és 4. cikkének 2. pontját.

globális elérést biztosító hálózatos nyilvánossághoz közvetítés. Terjesztési módjait tekintve tehát a nemzeti kultúra is egyre inkább határok nélküli, nem is beszélve azokról a kulturális tartalmakról, amelyeket ugyan nemzetállami szinten állítottak elő, de eleve nemzetközi fogyasztásra szántak, vagy közönségsikerük révén váltak az Unió teljes piacán elérhetővé. Vegyünk két példát a lektúriradalomból: Georges Simenon Maigret-je vagy Agatha Christie Miss Marple-ja része a francia és az angol kulturális identitásnak? Egyáltalán, kulturális tartalomnak tekinthetők ezek a művek, vagy sem? S ha igen, akkor a két mű hasznosításának – nemzetközi kiadásának vagy megfilmesítésének és terjesztésének – kereskedelmi vonatkozásai teljesen figyelmen kívül hagyhatók? Az előzőekre adott válaszoktól függően: egészében tartsa magát távol az Unió ezektől a területektől, vagy vindikáljon magának hatáskört legalább azokban az ügyekben, amikor e művek a belső piacon terjesztett kulturális termék vagy szolgáltatás formájában jelennek meg?

Az alábbiakban két olyan, a nemzetállami kultúrával és a kulturális identitással szorosan összefüggő területet vizsgálunk meg, amelyeket az Unió, ugyan változó mértékben, de egyértelműen a hatáskörébe tartozónak tekint, s azt kutatjuk, hogy ezek milyen szerződési alapon, illetve milyen jogfejlődés révén válhattak a közösségi célok megvalósítása szempontjából releváns területté. A két terület a következő:

1. a szerzői jog;
2. a kulturális célú állami támogatások.

A területeket a vizsgált időszak szempontjából is behatároltuk, részint terjedelmi okokból, részint mert mindkét témán belül egy-egy, a jelenlegi helyzet kialakulása szempontjából lényegesnek, tipikusnak tekinthető korszakot igyekeztünk megragadni. A szerzői jog területén így azt a két évtizedet (1970–1990) vizsgáljuk, amikor az Európai Unió Bírósága (EUB) és az Európai Bizottság az Európai Közösséget létrehozó szerződést (EKSZ)⁵³ értelmezve, alkalmazva lefektette a közösségi jog azóta is érvényesülő primátusának alapjait. A kulturális célú állami támogatások esetén pedig a közelmúlt (2012–2016) konszolidációs törekvéseivel foglalkozunk, amelyeknek célja – kevesebb bürokrácia és nagyobb kiszámíthatóság útján – a tagállami mérlegelési hatáskör bővítése.

A tematikus sorrend egyfajta hatásköri erősortrendet is jelöl. A szerzői jog területén a tagállami és közösségi hatáskörök megosztása szempontjából mára már egyértelműen a belső piaci szemlélet javára billent el a mérleg. A kulturális célú állami támogatások egy ideig erős uniós intézményi kontroll alatt álltak, mára viszont, annak felismerése nyomán, hogy az ilyen támogatások a belső piacon folyó kereskedelmet általában csak csekély mértékben befolyásolják, közösen meghatározott uniós szabályok mentén ugyan, de egyre bővül a tagállami önállóság.

Még az egyes területek tárgyalását megelőzően vessünk fel egy egyszerű, de fontos kérdést: miért „túrték” a tagállamok, hogy az Unió – amely még ma sem több, mint a tag-

⁵³ Az Európai Gazdasági Közösség létrehozásáról szóló 1957. március 25-ig Római Szerződés, az időközbeni – a szerződés címét, tartalmát és számozását is érintő – módosításokkal.

államok konszenzusára épülő államszövetség – kulturális kérdésekben vagy a kultúrával egyébként szorosan összefüggő területeken⁵⁴ fokozatosan egyre bővülő hatásköröket gyakoroljon? Miért nem zárták ki az uniós intézményrendszer folyamatos felülvizsgálatának valamelyik reformállomásán, kifejezett rendelkezéssel, egyszer, s mindenkorra annak a lehetőségét, hogy a közös intézmények kulturális kérdéseket is relevánsnak tekintsenek a belső piac szempontjából?

A kérdésre általános érvényű válasz valószínűleg nincs. Az itt következő felvetések is csupán a szerzők szubjektív álláspontját tükrözik. Mindenesetre, három tényező megítélésünk szerint egész biztosan hozzájárult a kulturális kérdésekkel kapcsolatos uniós hatáskörök fokozatos bővüléséhez. Az első és legfontosabb a kultúra már említett kétarcúsága, vagyis hogy olyan tevékenységről beszélünk, amelynek identitáshordozó és gazdasági jellegét gyakran nehéz szétválasztani. Így nehéz megindokolni azt is, hogy egy belső piaci liberalizációra szerveződött államközösség miért ne foglalkozhatna jogosan legalább a kultúra kifejezetten gazdasági aspektusaival. A második tényező talán az lehet, hogy tagállamoknak egyszerűen ezen a területen sem állt érdekében az integrációs folyamatot akadályozni, lassítani, megbontani. Az európai integráció egészen a 2008-as pénzügyi válságig alapvetően töretlen gazdasági sikertörténet. A közösségben – függetlenül az ahhoz tartozó országok aktuális számától – 1957 és 2008 között a három és félszeresére nőtt az egy főre jutó GDP, méghozzá tartós és kiegyensúlyozott emelkedéssel, jelentősebb visszaesések nélkül.⁵⁵ Egy folyamatos gazdasági növekedést biztosító államszövetségben, ahol ráadásul a növekedés bizonyítottan összefügg a gazdasági integrációval, minden bizonnyal kisebb a hajlandóság ennek a folyamatnak a lassítására, az integrációnak a nemzeti kulturális identitásra leselkedő veszélyeire hivatkozva. Végül hozzájárulhatott a mai eredményhez az is, hogy a kulturális kérdésekkel kapcsolatos uniós hatáskörök nem egy csapásra, hanem évtizedek alatt, bírósági döntéseket, bizottsági javaslatokat, tagállami ellenállást (vagy éppen aktivizmust) integrálva, fokozatosan fejlődve, alakulva, egyensúlyozva, visszalépve, majd megint bővülve alakultak ki. Nincsenek, vagy legalábbis nehezen meghatározhatók a folyamatnak azon állomásai, amelyekre egyértelműen rámutatva azt lehetne mondani: itt fordult a kocka. Ennek megfelelően az említett két terület elemzésekor is csak arra törekszünk, hogy egy-egy, megítélésünk szerint lényeges előzményt vagy intézményi változást bemutassunk, de elfogadjuk, ha más szerzők ugyanennek a folyamatnak más állomásait tartják kiemelésre méltónak.

⁵⁴ A tagállami és uniós hatáskörök alakulása szempontjából a szerzői joghoz hasonló utat jártak be pl. az audiovizuális szolgáltatások is, lásd pl. az alább részletesen is tárgyalt 2010/13/EU irányelvet a tagállamok audiovizuális médiaszolgáltatások nyújtására vonatkozó egyes törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezéseinek összehangolásáról.

⁵⁵ Lásd a 2. mellékletet: egy főre jutó nemzeti jövedelem az EU tagállamaiban.

III.2.1. Szerzői jog

A szerzői joggal kapcsolatos hatásköri kérdéseket akár felvethetnénk úgy is, hogy tagállami sértődöttséggel megkérdezzük: mit keres egyáltalán az uniós jogalkotó a szerzői jog területén, amikor az alapszerződések a *művészeti és irodalmi alkotásokat*, ideértve az *audiovizuális szektort* is egyértelműen a kulturális szférához tartozónak tekintik, ahol az Uniónak önálló kezdeményezési joga szinte nincs is, hatásköre kizárólag a *tagállami* tevékenységek támogatására és kiegészítésére⁵⁶ korlátozódik. Ráadásul a tagállamok kezdettől fogva számoltak azzal, hogy a belső piac egysége nem lehet teljes, mert azt a 36. cikk szerint pl. az iparjogvédelmi monopóliumok, mint amilyenek a szabadalmak és védjegyek,⁵⁷ továbbra is területi alapon, adott esetben tagállami területek alapján fogják felszabdalni.

Nézzük, milyen választ adott erre a felvetésre az EUB az 1971-ben, azaz *közel fél évszázada* tárgyalt *Deutsche Grammophon Gesellschaft mbH v. Metro-SB-Großmärkte GmbH & Co. KG.*-ügyben.⁵⁸ Az eset alapját képező tényállás szerint a Deutsche Grammophon (DG) hanglezemzkiadó Németországban kizárólagos forgalmazási szerződéseket kötött lemezei kiskereskedelmi terjesztőivel, amelyben meghatározták azok fogyasztói árát is. Németország területén kívül viszont saját leányvállalataival vagy más lemezkiadókkal kötött licencszerződések útján történt a terjesztés. A Metro áruházak német nagykereskedelmi központja azonban nem volt hajlandó a DG-vel ilyen kizárólagos forgalmazási szerződést kötni, s ezért a kiadó lemezeit a DG külföldi (a perbeli esetben francia) licencjogosultjaitól, azaz közvetve, más tagállamból, szerezte be, a lemezek fogyasztói árát pedig saját gazdasági szempontjai szerint határozta meg. A DG szerint a Metro e gyakorlata sérti a kiadó szerzői jogi alapon megszerzett kizárólagos terjesztési jogát, amelynek alapján a kiadó lemezei Németországban csak a DG útján vagy az ő engedélyével hozhatók forgalomba. A Metro vitatta a jogsértést, a felek között indult perben pedig az eljáró bíróság az EUB-hez fordult, és előzetes döntéshozatali eljárás keretében egyebek között a következőket tudakolta: összeegyeztethető-e az EKSZ céljaival, valamint versenykorlátozást tiltó szabályaival,⁵⁹ hogy egy német hanglezemzkiadó vállalat a német szerzői jogi törvény alapján fennálló kizárólagos terjesztési jogára hivatkozva megtiltsa olyan hangfelvételek németországi forgalomba

⁵⁶ EUMSZ 167. cikk (1) és (2) bekezdés.

⁵⁷ EUMSZ 36. cikk (az EKSZ korábbi 30. cikke). A 34. és a 35. cikk rendelkezései nem zárják ki a behozatalra, a kivitelre vagy a tranzitárukra vonatkozó olyan tilalmakat vagy korlátozásokat, amelyeket ... az ipari és kereskedelmi tulajdon védelme indokol. Ezek a tilalmak és korlátozások azonban nem lehetnek önkényes megkülönböztetés vagy a tagállamok közötti kereskedelem rejtett korlátozásának eszközei.

⁵⁸ Az ítélet szövegének hivatalos magyar fordítása nincs. Az angol nyelvű változat hivatkozása: Deutsche Grammophon Gesellschaft mbH v Metro-SB-Großmärkte GmbH & Co. KG. Reference for a preliminary ruling: Oberlandesgericht Hamburg – Germany. Judgment of the Court of 8 June 1971. Case 78-70. EUR-Lex: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61970CJ0078>.

⁵⁹ A bíróság az EKSZ 5. cikkének második bekezdésére (módosított szöveggel jelenleg EUSZ 5. cikk) és 85. cikkének (1) bekezdésére (módosított szöveggel jelenleg EUMSZ 105. cikk) hivatkozva tette fel a kérdést.

hozatalát, amelynek terjesztésére – jogilag ugyan független, de teljes egészében tulajdonosi ellenőrzése alatt álló – francia leányvállalata útján ő maga adott engedélyt.

Az EUB szerint a versenykorlátozás tilalmának érvényesülnie kell minden olyan szellemi tulajdon-joggal szemben is, amely piacfelosztást valósít meg azáltal, hogy megakadályozza a más tagállamból már jogszerűen terjesztett termék behozatalát. Kétségtelen, hogy az EKSZ megengedi a behozatalra vonatkozó olyan tilalmakat vagy korlátozásokat, amelyeket az ipari és kereskedelmi tulajdon védelme indokol, s ezt a szabályt *a szerzői jogra és a szerzői joghoz kapcsolódó jogokra is alkalmazni kell*. Különbséget kell ugyanakkor tenni a *jog fennállta és gyakorlása*⁶⁰ között. Míg a jog fennálltának biztosítása, azaz megadása nemzetállami hatáskör, addig annak gyakorlása már a EKSZ által felállított korlátozások alá eshet. Különösen ez a helyzet akkor, ha egy szerzői joghoz kapcsolódó jogot úgy gyakorolnak, hogy annak révén az egyik tagállamban megakadályozzák egy olyan termék piacra kerülését, amelyet egy másik tagállamban maga a jogosult vagy az ő engedélyével más már forgalomba hozott. A nemzeti piacok ilyen elszigetelése az EKSZ lényegi céljával lenne ellentétes, amely cél nem érhető el akkor, *ha a tagállamok eltérő jogrendszerei alapján az ott honos személyek a terjesztés kizárólagos jogát az önkényes megkülönböztetés vagy a tagállamok közötti kereskedelem rejtett korlátozásának eszközeként gyakorolják*, felosztva ezzel az egységes belső piacot. Ez az utóbbi érvelés talán a leginkább figyelemre méltó: a bíróság nem csupán közösségi hatáskört állapít meg szerzői jogi kérdésekben, hanem közvetetten arra is utal, hogy *a tagállamok eltérő jogrendszerei akadályát képezhetik a közös piacnak*. Innen már csak valóban egy lépés annak kimondása, hogy ezeket az eltérő jogrendszereket a közösségi célok elérése érdekében harmonizálni kell, még pedig oly módon, hogy ha a jogosult vagy az ő hozzájárulásával más a műpéldány tulajdonjogát egyszer már átruházta, akkor a terjesztési jog a Közösségen belül tovább nem gyakorolható (kimerül).⁶¹

A *Coditel v. Ciné Vog*-esetben,⁶² amelybe az ügy súlyára tekintettel már az Európai Bizottság és a tagállamok is beavatkoztak, az volt a kérdés, hogy jogosult lehet-e egy belga kábeltelevíziós hálózat arra, hogy egy Németországban – az eredeti, egyébként szintén Belgiumban honos jogosult engedélyével – sugárzott másor *belga területre is átcserélülő jeleit befogja és saját előfizetőinek továbbítsa* anélkül, hogy erre a németországi sugárzást engedélyező eredeti

⁶⁰ Az angol szövegben „existence” és „exercise”.

⁶¹ A terjesztési jog Közösségen belüli kimerülésének szabályát 30 évvel később, 2001-ben kodifikálta az Európai Parlament és a Tanács 2001. május 22-i, az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló 2001/29/EK irányelvének (INFOSOC irányelv) 4(2) cikke.

⁶² Az ítéletek szövegének hivatalos magyar fordítása nincs. Az angol nyelvű változatok hivatkozása: (i) *Coditel SA, Compagnie générale pour la diffusion de la télévision and others v Ciné Vog Films and others*. Reference for a preliminary ruling: Cour d'appel de Bruxelles – Belgium. Judgment of the Court of 18 March 1980. Case 62/79. EUR-Lex: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:61979CJ0062&from=FR>; (ii) *Coditel SA, Compagnie générale pour la diffusion de la télévision, and others v Ciné-Vog Films SA and others*. – Reference for a preliminary ruling: Cour de cassation – Belgium. Judgment of the Court of 6 October 1982. Case 262/81. EUR-LEX: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:61981CJ0262&from=FR>.

jogosulttól hozzájárulást kapott volna. Az EUB a Deutsche Grammophon-döntéshez képest itt némileg *visszalépett*, amennyiben világossá tette, önmagában az a tény, hogy a szerzői jogi kizárólagos engedélyek különböző felhasználási módokra (mozibemutató, televíziós sugárzás stb.) és földrajzi területekre bontják a licenceket, s ezek a területek rendszerint a tagállami határokkal is egybeesnek, nem ellentétes az EKSZ-szel. Erre a pontosításra feltehetően azért volt szükség, mert a Deutsche Grammophon-döntést parttalanul értelmezve, akár addig is el lehetett volna jutni, hogy a Közösségen belül egyszer már bárhol jogszerűen sugárzott televíziós műsorjelet bárki befoghatja, és az eredeti sugárzásra engedélyt adó szerzői jogi jogosult hozzájárulása nélkül is tovább sugározhatja, ami részint nemzetközi egyezménybe ütközött volna, részint lényegében kiüresítette volna a nyilvánossághoz közvetítés jogát. A bennünket elsősorban érdeklő tagállami és közösségi hatáskörök megoszlása szempontjából azonban talán az EUB visszalépésénél is fontosabb felidézni azt, hogy az ügybe beavatkozóként belépő Európai Bizottság hogyan értékelte az esetet, s milyen megoldást javasolt a jövőre nézve: „A gyakorlat szempontjából megjegyzendő, hogy a szóban forgó televíziós csatornák nincsenek is abban a helyzetben, hogy minden esetben megszerezzék a szerzői jogi jogosultak hozzájárulását. A vezetéken továbbközvetített televíziócsatornák programjai csak a sugárzásukat röviddel megelőzően válnak ismertté a közönség számára. Ezért a kábeltársaságok általában nem is képesek beszerezni a nyilvános előadás jogosultjainak engedélyt, ami azzal jár, hogy amennyiben az adott tagállamban nem vezetnek be kötelező engedélyezési rendszert, vagy nem jogkezelő társaság kezeli a filmjogokat, az a követelmény, hogy a sugárzott műsor vezetékes továbbközvetítéséhez be kell szerezni a szerzői jogi jogosult engedélyt, számos esetben ellehetetleníti a tevékenységet. *A Bizottságnak fel kell tennie a kérdést: elfogadható-e minden további nélkül ez a helyzet a nemzeti szerzői jogokban. Elsődlegesen a nemzeti törvényhozásokon áll, hogy megoldják ezt a kérdést, de nem elképzelhetetlen, hogy a Közösség lépéseket tegyen a nemzeti jogok összehangolására e tárgyban*”⁶³ (kiemelés a szerzőktől).

A Deutsche Grammophon-esethez tárgyában hasonló, de jóval összetettebb tényállás került az EUB elé közel tíz évvel később, a Musik-Vertrieb Membran GmbH and K-tel International v. GEMA-ügyben.⁶⁴ Itt arról kellett döntenie, hogy amennyiben a hangfelvételbe foglalt zeneművet az egyik tagállamban (az Egyesült Királyságban) a zeneszerző engedélyével többszörözik, majd egy másikba (Németországba) importálják, követelheti-e a szerző, illetve az őt képviselő közös jogkezelő szervezet, hogy az importőr fizesse meg neki az alacsonyabb angol és a magasabb német jogdíjak közötti különbséget. A Deutsche Grammophon-esetet már figyelembe véve a szerző tehát nem az import megtiltását követel-

⁶³ Coditel v Ciné Vog. Case 62/79 p. 897.

⁶⁴ Az ítélet szövegének hivatalos magyar fordítása nincs. Az angol nyelvű változat hivatkozása: Musik-Vertrieb Membran GmbH and K-tel International v GEMA – Gesellschaft für musikalische Aufführungs- und mechanische Vervielfältigungsrechte. References for a preliminary ruling: Bundesgerichtshof – Germany. Judgment of the Court of 20 January 1981. Joined cases 55/80 and 57/80. EUR-Lex: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61980CJ0055>.

te, hanem azt, hogy az importált példányok után összegeként ugyanannyi jogdíjat kapjon, mintha azok előállítására Németországban kértek volna engedélyt.

Az ügyben érintett német közös jogkezelő szervezet, a GEMA, és a beavatkozó belga, francia és olasz kormány, illetve a Bizottság által felsorakoztatott érveknek és ellenérvek két kérdés köré csoportosultak: a Deutsche Grammophon-döntés erre a tényállásra irányadó-e vagy sem, illetve hogy az EUB helyesen vagy helytelenül értelmezi-e az EKSZ alkalmazhatóságát a szerzői kizárólagos jogokra. Ezeket az érveket azért érdemes felidézni, mert jól illusztrálják, hogy a tagállamok a szerzői jog és a közösségi jog konfliktusában kezdetben milyen aggályokat fogalmaztak meg. Említsük meg azt is, hogy ezek között viszonylag ritkán fordultak elő kulturális szempontokra, különösen a tagállamok kulturális szuverenitására hivatkozó érvek, azaz mintha a tagállamok is elfogadták volna, hogy e vitákat nem a szerzői jog kulturális beágyazottságára hivatkozva kell megoldani.

A GEMA szerint a Deutsche Grammophon-döntés akkor lenne precedens, ha a szerző követelése itt is az import megtiltására irányulna, most azonban a szerző csak a két tagállam közötti jogdíjkülönbözet megfizetését kéri az importőrtől. Az olasz kormány arra mutatott rá, hogy a szerzői jogi territorialitás nem értelmezhető a közös piac felszabdalásaként, egyszerűen így működnek a tagállami szerzői jogi törvények. A belga kormány szerint igenis szerzői jogi jogsértésnek kell tekinteni, ha a szerzőt megfosztják attól a lehetőségtől, hogy követelje a két tagállam jogdíjszintjében fennálló különbséget megfizetését. Emellett, a francia kormányhoz hasonlóan, azt hangsúlyozta, hogy az Egyesült Királyságban jogszabály határozza meg a zenemű szerzőjét a hangfelvételbe foglalt többszörözése után megillető (minimum)díjat, amely így törvényi engedélynek minősül. A törvényi engedély viszont a Berni Egyezmény 13(1) cikke alapján⁶⁵ csak az azt bevezető országban alkalmazható. A Berni Egyezménynek minden tagállam részese, ha tehát a közösségi jog alkalmazása azzal járna, hogy Németországban is az Egyesült Királyságban előírt jogdíjszintet kell alkalmazni, és emiatt az érintett szerző nem követelheti a két tagállam szerzői jogának eltéréséből fakadó jogdíjkülönbözetet, azzal ténylegesen kiterjesztenénk az egyik tagállamban bevezetett törvényi engedélyt egy másik tagállamra, azaz a közösségi jog alkalmazása a Berni Egyezmény rendelkezéseivel ellentétes eredményre vezetne. A francia kormány mindezeket egy kulturális asszociációkat sem nélkülöző érveléssel toldotta meg, rámutatva, téves az érvelés, miszerint az

⁶⁵ Az irodalmi és a művészeti művek védelméről szóló 1886. szeptember 9-i Berni Egyezmény Párizsban, 1971. évi július hó 24. napján felülvizsgált szövege. Magyarországon kihirdette a 1975. évi 4. törvényerejű rendelet. 13. (1) cikk: „Zenemű szerzőjének és szövegírójának a zenemű – adott esetben szöveggel történő – hangfelvételének engedélyezésére vonatkozó kizárólagos jogával kapcsolatban az Unióhoz tartozó országok mindegyike az adott országot illetően fenntartásokkal élhet és feltételeket szabhat, ha a szövegíró már engedélyezte a szövegnek a zeneművel történő felvételét; de minden ilyen természetű fenntartás és feltétel szigorúan azokra az országokra korlátozódik, amelyek azokat megszabták, és semmiképpen sem sérthetik a szerzőnek azt a jogát, hogy – békés megegyezés hiányában – az illetékes hatóság által megállapított méltányos díjazásban részesüljön.” (Kiemelés a szerzőktől.)

EKSZ 36. cikkében említett „ipari és kereskedelmi tulajdon” kifejezést minden további nélkül alkalmazni lehet a szerzői jogokra is. A szerzőt ugyanis a vagyoni jogoktól függetlenül személyhez fűződő jogok is megilletik, amelyek alapján gazdasági megfontolásoktól eltérő okok miatt is dönthet művének bizonyos területekre vonatkozó exporttilalmáról.

Az Európai Bizottság egészen másként értékelte annak a következményét, hogy egy szerző két tagállam szerzői jogának eltéréséből fakadó jogdíjkülönbözetet követelhessen. Álláspontja szerint a két tagállam közötti jogdíjkülönbözet követelhetőségének elismerése a tagállamok közötti *menyiségi korlátozás eltörlésének* (EKSZ 30. cikk) *elvébe ütközne*. A szerző követelése egyébként sem a felhasználóval kötött licencszerződésen alapuló díjigény, hanem inkább kártérítés jellegű. Ha pedig az importőrt arra köteleznék, hogy térítse meg a behozattal okozott kárt, az tartalmilag az importtilalommal lenne egyenértékű. Szerzői jogi szempontból is *legfeljebb a jog gyakorlásával és nem fennálltával kapcsolatos* kérdésről lehet szó, így a Deutsche Grammophon-döntés minden tekintetben irányadó. Az EUB szinte teljes egészében a bizottsági érvelésre alapozta a döntését, és a közösségi joggal elmentésnek ítélte jogdíjkülönbözet követelését, hozzátéve: a szerző szabadsága és – ebből következően – kockázata, hogy egy olyan piacon, amely biztosítja az áruk és a szolgáltatások szabad mozgását, a saját érdekeinek leginkább megfelelően válassza meg a forgalomba hozatal helyét és egyéb feltételeit, ideértve a díjazás mértékét, de más olyan feltételeket is, mint pl. a terjesztési és a marketinglehetőségek. Ebben a helyzetben a Közösségen belül nem követelhet a hangfelvételek egyik tagállamból a másikba történő importjára tekintettel olyan többletdíjazást, amely kiegyenlíti a tagállamok szerzői jogi rendszerében fennálló különbségeket, *a tagállami jogrendszerekben fennálló különbségek ugyanis a szerzői jog kereskedelmi hasznosítása tekintetében sem használhatók arra, hogy akadályozzák az áruk szabad mozgását a közös piacon*.

Tovább is lehetne sorolni a releváns eseteket, de a kialakuló uniós szerzői jogi hatáskör pillérei már ennyiből is világosan láthatók:

- a szerzői jogok *gyakorlására* a közösségi rendelkezéseket kell alkalmazni, mégpedig olyan módon, hogy azok ne képezzék akadályát a belső piac létrehozásának;
- a *szerzői jog nem rendelkezik olyan sajátosságokkal*, amelyek miatt másként kellene kezelni, mint a 36. cikk szerinti ipari és kereskedelmi tulajdon, különösen abban a tekintetben, hogy e jogok nem lehetnek az önkényes megkülönböztetés vagy a tagállamok közötti kereskedelem rejtett korlátozásának eszközei;
- a Közösség nem fogadhatja el azt a helyzetet, hogy a tagállami szerzői jogokban fennálló különbségek akadályozzák az egységes belső piac kialakulását, *s ha a tagállamok nem képesek megoldani ezt a kérdést, akkor a Közösségnek kell lépéseket tennie a nemzeti jogok összehangolására*.

A közösségi szerzői jogi hatáskörök fejlődéstörténetének következő, és e tanulmány szempontjából utolsó állomásaként utalunk az Európai Bizottság 1988-as Zöld könyvére,⁶⁶ amely összegző értékelést ad a közösségi jog és a tagállami szerzői jogok akkori viszonyáról, számba veszi az azonnali intézkedést igénylő területeket, immár egyértelműen azzal a szándékkal, hogy megnyissa a szerzői jogi tárgyú közösségi irányelvek elfogadásának máig tartó sorát, s lényegében lezárja ezen a területen a vitát a tagállami, illetve a közösségi jog primátusáról. A Bizottság a Zöld könyvben már tényként jelenti ki, hogy az egyes szerzői jogi műtípusok (tagállami) védelmében fennálló lényegi különbségek egyértelműen feldarabolják a belső piacot, s ez nem kívánatos.⁶⁷ Miután a szerződésnek az áruk szabad mozgásáról való rendelkezései a szerzői jogra is kiterjednek, *fennállhatnak olyan körülmények, amikor a nemzeti szerzői jogi rendelkezések harmonizálására van szükség, különösen ha a nemzeti jog rendelkezései egyébként ellentétes lennének azokkal a szerződéses rendelkezésekkel, amelyek alól a 36. cikk szűk körű kivételt biztosít.*⁶⁸ Az itt ismertetett érvelésnek megfelelően a Bizottság a szerzői jogi tárgyú irányelvek tervezeteinek későbbi előterjesztésekor jogalapként elegendőnek tartotta az általános felhatalmazást adó letelepedési jogra [EUMSZ 53. cikk (az EKSZ korábbi 47. cikke)], a szolgáltatások szabad mozgására [EUMSZ 62. cikk (az EKSZ korábbi 55. cikke)] és a jogszabályok közelítésére vonatkozó [EUMSZ 114. cikk (az EKSZ korábbi 95. cikke) cikkekre hivatkozni. Az EKSZ, illetve később az alapszerződések kulturális tárgyú rendelkezéseire rendszerint csak az irányelvek preambulumban, többnyire általánosan, elvi jelleggel történik hivatkozás.⁶⁹

III.2.2. Kulturális célú állami támogatások

Az Európai Bizottság, amely az Unió versenyhatóságának szerepét is ellátja, szigorúan ügyel arra, hogy a tagállamok a belső piacon működő vállalkozásokat ne részesítsék olyan támogatásban, amely a tagállamok között folyó kereskedelemben torzíthatja a versenyt. Az ezzel kapcsolatos terjedelmes uniós joganyag áttekintésére itt most kísérletet sem teszünk, csak a kulturális célú támogatások szempontjából is releváns elemek vázlatos ismertetésére szorítkozunk. Az állami támogatások uniós szabályozását áttekintő folyamatábrát a tanulmány 4. melléklete mutatja be.

Az EUMSZ – a Közösség 1957-es megalapítása óta többször átszámozott, de lényegében változatlan szövegű – 107(1) cikke szerint a belső piaccal összeegyeztethetetlen a tagállamok által vagy *állami forrásból* bármilyen formában nyújtott olyan támogatás, amely *bizonyos vállalkozásoknak* vagy bizonyos áruk termelésének előnyben részesítése által *torzíttja*

⁶⁶ Green paper on copyright and the challenge of technology – Copyright issues requiring immediate action COM (88) 172 final; Brussels, 7 June 1988 (Bizottsági közlemény).

⁶⁷ Zöld könyv 1.3.3. pont.

⁶⁸ Zöld könyv 1.5.8. pont.

⁶⁹ Lásd a 3. mellékletet a főbb szerzői jogi tárgyú irányelvek szabályozási jogalapjáról és kulturális szempontú hivatkozásairól.

a versenyt, vagy azzal fenyeget, amennyiben ez érinti a tagállamok közötti kereskedelmet. A belső piaccal tehát akkor összeegyeztethetetlen az állami támogatás, ha az alábbi négy kritérium *mindegyikének* megfelel:

1. a támogatást az állam nyújtja vagy állami forrásból nyújtják (ideértve az önkormányzati forrásokat és közvetett állami forrásokat, pl. adókedvezményeket is);
2. bizonyos vállalkozásokat vagy termékeket előnyben részesít másokkal szemben (vállalkozásnak minősülhetnek akár a nonprofit szervezetek is, ha gazdasági tevékenységet is folytatnak, és ennek révén versenyben állnak más vállalkozásokkal).
3. ténylegesen vagy potenciálisan torzítja a versenyt (lényegében bármilyen módon előnyben részesíti a támogatás címzettjét a versenytársakkal szemben).
4. ténylegesen vagy potenciálisan befolyásolja a tagállamok közötti kereskedelmet (ehhez nem szükséges kifejezetten külföldre irányuló gazdasági tevékenység, elég ha a vállalkozás vagy termék fogyasztói között pl. más tagállamban honos személyek is vannak).

A tagállamok az alábbi meghatározott kivételekkel kötelesek a Bizottságnak *előzetesen bejelenteni* minden, potenciálisan a 107(1) cikk alá eső állami támogatási programot vagy azok módosítását. A bejelentés alapján a Bizottság vagy azt állapítja meg, hogy a támogatás nem tartozik a 107(1) cikk hatálya alá, pl. mert nem torzítja a versenyt, s emiatt azt belső piaccal összeegyeztethetőnek nyilvánítja, vagy ütközést állapít meg, s ilyenkor a tagállam köteles az érintett támogatást megszüntetni vagy megfelelően módosítani. Ha a tagállam megszüntetési vagy módosítási kötelezettségének nem tesz eleget, a Bizottság közvetlenül az EUB-hez fordulhat.

A kultúrát és a kulturális örökség megőrzését előmozdító támogatások az EUMSZ 107(3) cikke *d)* pontja által leírt azon sajátos ügykörbe tartoznak, amelyek esetében fennáll ugyan az előzetes bejelentési kötelezettség, de ha megállapítható, az ilyen támogatás az Unión belüli kereskedelmi és versenyfeltételeket nem befolyásolja a közös érdekekkel ellentétes *mértékben*, akkor a Bizottság azt a belső piaccal összeegyeztethetőnek nyilvánítja.

Az állami támogatás bejelentési kötelezettsége, azaz az előzetes vizsgálat alól – némileg leegyszerűsítve – a következő módokon lehet mentesülni.

1. Ha a támogatás olyan területet érint, amelyet az EUMSZ maga minősít a belső piaccal kivételesen mégis összeegyeztethető támogatásnak, ilyenek pl. a magánszemélyeknek nyújtott szociális támogatások.
2. Az EUB 2003-as Altmark-döntése óta⁷⁰ az általános gazdasági érdekű szolgáltatások nyújtásával megbízott vállalkozások javára közszolgáltatás ellentételezése formájában

⁷⁰ A magyar változat hivatkozása: Altmark Trans GmbH és Regierungspräsidium Magdeburg kontra Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH, az Oberbundesanwalt beim Bundesverwaltungsgericht részvételével. Előzetes döntéshozatal iránti kérelem: Bundesverwaltungsgericht – Németország. A Bíróság 2003. július 24-i ítélete. C-280/00. sz. ügy. EUR-lex: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A62000CJ0280>.

nyújtott támogatás nem minősül állami támogatásnak az alábbi négy feltétel együttes teljesülése esetén:

- a) a támogatásban részesített vállalkozás egyértelműen meghatározott közszolgáltatási kötelezettséget teljesít;
  - b) az ellentételezés számítására vonatkozó paraméterek objektívek, átláthatók és előre meghatározottak;
  - c) az ellentételezés nem haladhatja meg a közszolgáltatás teljesítése érdekében felmerült kiadásokat, figyelembe véve a bevételeket és egy észszerű mértékű profitot is.
  - d) ha a közszolgáltatást végző vállalkozást nem közbeszerzési eljárás útján választották ki, akkor az ellentételezés mértékét egy tipikus, jól vezetett vállalat költségelemzése alapján kell megállapítani.
3. Ha a támogatást a Bizottság normatív vagy egyedi döntéssel a belső piaccal összeegyeztethetőnek nyilvánítja. Normatív döntésként a Bizottság az EUMSZ, illetve a Tanács felhatalmazásával
- a) megállapíthat egy olyan összeghatárt (ez jelenleg 200 000 EUR), amely alatt a támogatás ún. csekély összegűnek (*de minimis*) minősül, s így jelentéktelensége okán nem kell tiltott állami támogatásnak tekinteni;
  - b) megállapíthat olyan támogatási kategóriákat (csoportokat), amelyeknél egyértelmű összeegyeztethetőségi feltételeket lehet megállapítani, s feltételeknek megfelelő támogatásokat általános csoportmentességben lehet részesíteni (csoportmentesítési rendelet).

A kultúrát és a kulturális örökség megőrzését előmozdító tagállami támogatások, s további, egyéb mellett az audiovizuális alkotásokra vonatkozó támogatási programok uniós szabályozásában, bizottsági monitorozásában 2012-től kezdődően egyfajta konszolidációs folyamatnak vagyunk tanúi. A folyamat célja egyértelműen az, hogy *bővítse a tagállami hatáskört (és felelősséget) a kulturális célú állami támogatások belső piaci összeegyeztethetőségének megállapításában*, emellett csökkentse a bürokráciát, és ezzel általában javítsa az Unió versenyképességét. Az „állami támogatások uniós szabályozásának korszerűsítése” néven indult program⁷¹ a következő, a kulturális támogatások szempontjából is releváns eszközök alkalmazását javasolta:

- az állami támogatási szabályok óriási, áttekinthetlenné vált joganyagát egyértelműbbé, egyszerűbbé és konzisztensebbé kell tenni, valamint egységes jogi keretbe kell foglalni az állami támogatás fogalmát;
- a Tanács a bizottsági csoportmentesítési rendeletek kiadására vonatkozó felhatalmazását, majd a Bizottság ennek alapján magát a mentesítési rendeletet módosítsa úgy, hogy annak hatálya kiterjedjen egyebek között a kultúrát előmozdító támogatásra is.

⁷¹ Bizottsági közlemény az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak az állami támogatások uniós szabályozásának korszerűsítéséről (COM/2012/0209 final).

Hogy a korszerűsítés, ezen belül a tagállami hatáskörök bővítése mennyire időszerű volt, azt jó illusztrálja az előadó-művészeti szervezetek támogatásáról és sajátos foglalkoztatási szabályairól szóló 2008. évi XCIX. törvénnyel (EAM tv.) bevezetett, a színházaknak, táncgyűtéseknak, zenekaroknak és énekkaroknak adókedvezményre jogosító támogatás formájában adható állami támogatás⁷² bizottsági jóváhagyásával kapcsolatos egyedi eljárás. A törvény arra jogosította fel a társasági adó- és osztalékadó-alanyokat, hogy az előadó-művészeti szervezeteknek nyújtott támogatásuk után, legfeljebb a támogatott szervezet jegybevételeinek 80%-áig terjedő összegben adókedvezményt vegyenek igénybe. E rendelkezés hatálybalépését azonban – az állami támogatás belső piaci összeegyeztethetőségét vizsgáló egyedi eljárás szükségessége miatt – az Európai Bizottság jóváhagyó határozatának meghozatalát követő 15. napra tette.

Az EAM tv. 2009. március 1-jén lépett hatályba. A Bizottság jóváhagyó határozata 2009. október 28-án született meg.⁷³ Hét hónap késedelem ilyen súlyú ügyben nem elviselhetetlenül hosszú, mondhatnánk, de a támogatott szervezetek szempontjából ez bizonyosan nem így van.

A határozat meghozatala a Bizottságra is jelentős adminisztratív terheket rótt. Mindenekelőtt meg kellett ismernie és értenie a magyar támogatási rendszert, ezen belül különösen az állami támogatás konkrét módját, mértékét (várható összegét) és időtartamát. Ezt követően kezdhették csak hozzá azt értékelni, hogy a tervezett intézkedés az EUMSZ 107(1) cikk bekezdése [az EKSZ korábbi 87(1) cikke, a határozat erre hivatkozik] alapján állami támogatásnak minősül-e.

Miután a döntés egy meghatározó kulturális szektor jelentős állami támogatását érintő, hazai vonatkozású, így jól követhető, konkrét példa arra, hogyan működik a közösségi versenyjog a kulturális célú állami támogatások esetében – milyen szempontokat mérlegel a bizottság, s az uniós versenyjogi értelmezés adott esetben milyen lényegesen tér el a tagállami megközelítéstől –, érdemes azt alaposabban is szemügyre venni.

A Bizottság elsőként azt mérlegelte, hogy az *előadó-művészeti szervezetek* mint kedvezményezettek vállalkozásnak minősülnek-e, és megállapította, hogy bár azok nonprofit szervezetek, ellenérték fejében nyújtanak szolgáltatásokat, s vannak a piacon velük versengő, illetve helyettesítő szervezetek, így az uniós joggyakorlat alapján *vállalkozásoknak minősülnek*. Ez még akkor is így van, ha működési költségeiket tekintve jelentős mértékben hagyatkoznak az őket helyi szinten finanszírozó önkormányzatokra.

Az előadó-művészeti szervezetek által nyújtott előadásokat „kulturális kikapcsolódásként” nyújtott piaci szolgáltatásnak kell tekinteni, amelynek szolgáltatásjellegét alátámasztja, hogy az azokon való részvételért belépti díjat kell fizetni. Ennek alapján *fennáll tehát a piaci verseny* részint az előadó-művészeti szervezetek egymás közötti viszonyában, részint

⁷² EAM tv. 48. § (1) bekezdés.

⁷³ A jóváhagyó határozat elérhető: http://ec.europa.eu/competition/state_aid/cases/232561/232561_1021519_26_1.pdf (utolsó letöltés: 2018. 05. 11.).

az e szervezetek és az ugyanezen szolgáltatásokat tisztán profitalapon nyújtók viszonyában, fennáll továbbá Magyarország és a szomszédos országok között az előadásokkal elérhető közönség tekintetében is. Fennáll ezen kívül a verseny más, a művészeti ágakban nyújtott helyettesítő szolgáltatásokkal szemben is.

A támogatás forrását jelentő adókedvezményről azt állapította meg a Bizottság, hogy az az elsődleges kedvezményezett, vagyis az adókedvezményt igénybe vevő oldalán nem jár anyagi előnnyel, lévén hogy a vonatkozó jogszabály kifejezetten kizárja, hogy a támogató nevét az előadással kapcsolatban reklámcélokra használják, vagy az adományozó egyébként a támogatás révén közvetlen vagy közvetett anyagi előnyben részesüljön. Az adókedvezmény igénybevétele valamennyi vállalkozás számára mérettől, gazdasági ágazattól vagy bármely egyéb paramétertől függetlenül nyitott, tehát általános intézkedésnek minősül, így a támogatói oldalon nincsenek „másokkal szemben” előnyben részesülő „bizonyos” vállalkozások. S miután ennek az egy elemnek a hiánya is elegendő ahhoz, hogy a támogatás kikerüljön az állami támogatás fogalma alól, *a közvetlen kedvezményezettek, vagyis az adókedvezményt igénybe vevők szempontjából az intézkedés nem minősül állami támogatásnak.*

Más a helyzet ugyanakkor a támogatással megcélzott kör esetében, amely egy „bizonyos” szektort, az előadó-művészetet érint. Továbbá nem minden előadó-művészeti szervezet részesül majd egyformán a támogatásokból, hiszen valószínű, hogy a nagyobb, országosan ismert szervezetek, mint például a Magyar Állami Operaház, amelynek már amúgy is kiépült kapcsolatrendszere van az üzleti szférával, nagyobb mértékben fog profitálni a rendszerből, mint a kisebb szervezetek. Miután tehát „bizonyos” előadó-művészeti szervezetek helyzete „másokkal szemben” megerősödik, *az intézkedésnek versenytorzító hatása van.*

A *tagállamok közötti kereskedelem* ugyan csak csekély mértékben érintett, de lévén, hogy a támogatott szervezetek szolgáltatásaikkal más tagállamokból is vonzhatnak turistákat és fogyasztókat, valamint ugyanezen szolgáltatások nyújtására szerveződött külföldi vállalkozások hátrányba kerülhetnek a támogatott vállalkozásokkal szemben, így a tagállami hatás *sem zárható ki.*

Miután *az intézkedés összességében állami támogatásnak minősül,* meg kell vizsgálni özszegegyeztetettségét a belső piaccal. A támogatás kulturális célja kétségtelen, ebből pedig az is következik, hogy figyelembe kell venni részint az Unió arra irányuló kötelezettségét, hogy hozzájáruljon a tagállamok kultúrájának virágzásához tiszteletben tartva nemzeti és regionális sokszínűségüket, részint azt, hogy az állami támogatás csak akkor nem egyeztethető össze a piaccal, ha a versenyt és a tagállamok közötti kereskedelmet a közös érdekekkel ellentétes *mértékben* torzítja (ez utóbbi feltételt akár egy sajátos, további *de minimis* kivételként is értelmezhetjük: a verseny *csékély mértékben* torzulhat az állami támogatás révén). A Bizottság szerint a támogatási rendszer átláthatósága, az előadó-művészeti szervezeteknél elszámolható költségek korlátozottsága és hatósági felügyelete okán végső soron valószínűtlen, hogy az intézkedésnek aránytalanul nagy negatív hatással lenne a tagállamok közötti kereskedelemre. A támogatási rendszer nélkül viszont a jegyárak olyan magasra emelked-

nének, hogy ez a fajta kikapcsolódás elérhetetlenné válna a lakosság nagyobb része számára, amely *ellentétes mind Magyarország, mind pedig az Unió kulturális politikájával.*

Az EAM-törvénnyel bevezetett és a fentiek szerint elbírált támogatási rezsim eredetileg 2015. december 31-ig kapta meg a mentességet, 2016. január 1-jével történt meghosszabbításakor azonban *már nem volt szükség ilyen egyedi eljárásra:* a támogatásról immár tartós jelleggel rendelkező, a társasági adóról és az osztalékadóról 1996. évi LXXXI. törvény (Tao tv.) aktuális módosítása⁷⁴ egyszerűen *tagállami hatáskörben megállapította, hogy a jogszabály az előadó-művészeti szervezetek adókedvezmény útján történő támogatását illetően az EUMSZ állami támogatásról szóló rendelkezései szerint a belső piaccal összeegyeztethető támogatást tartalmaz.*

Mi változott 2009 és 2016 között? Időközben megszülettek és hatályba léptek a fentebb már említett, 2012-ben meghirdetett, a kulturális célú állami támogatások esetén is tagállami hatáskörbővítést és bürokráciacsökkentést eredményező uniós intézkedések. Röviden tekintsük át ezeket! Mindenekelőtt, a Tanács olyan rendeletet alkotott, amelyben megteremtette a bizottsági csoportmentesítés lehetőségét a kultúra és a kulturális örökség megőrzését szolgáló támogatására,⁷⁵ a Bizottság pedig ennek alapján meghatározta a csoportmentesítés általános feltételeit.⁷⁶ Ezzel az Unió (a Közösség) történetében *most először vált lehetővé,* hogy a tagállamok előre meghatározott, világos feltételek alapján mentesüljenek kulturális célú támogatásaik előzetes bejelentésének kötelezettsége alól.

A Bizottság több évtizedes tapasztalatokat összegezve elismerte, hogy a kultúra és a kulturális örökség megőrzése terén hozott tagállami intézkedések jellemzően nem minősülnek támogatásnak, mivel a támogatott tevékenységek rendszerint nem gazdasági jellegűek, vagy amennyiben mégis, a kulturális intézmények és projektek általában nem okoznak jelentős versenytorzulást, az eddigi ügyek vizsgálata alapján pedig megállapítható, hogy az ilyen támogatás csak korlátozott hatással van a kereskedelemre. A tagállamokra kell tehát bízni, hogy a támogatható kulturális célok és tevékenységek jegyzéke, valamint az egyes esetekben (beruházás, működési támogatás) összességében meghatározott támogatási határérték alapján maguk mérleljék a támogatási döntés belső piaci összeegyeztethetőségét, s csak az elsődlegesen (pl. a divat, a tervezés vagy a videojátékok) vagy a túlnyomóan (pl. a sajtótermékek, magazinok) kereskedelmi jellegű célok és tevékenységek esetén kell normatív korlátozással élni.

⁷⁴ Az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. törvény és egyes adótörvények módosításáról szóló 2015. évi CLXXXVII. törvény.

⁷⁵ A Tanács 015/1588 rendelete (2015. július 13.) az Európai Unió működéséről szóló szerződés 107. és 108. cikkének a horizontális állami támogatások bizonyos fajtáira történő alkalmazásáról.

⁷⁶ A Bizottság 651/2014/EU rendelete (2014. június 17.) a Szerződés 107. és 108. cikke alkalmazásában bizonyos támogatási kategóriáknak a belső piaccal összeegyeztethetővé nyilvánításáról.

A támogatási célokat és tevékenységeket felsoroló jegyzék⁷⁷ kifejezetten nagyvonalúan, nyilvánvalóan a tagállami mérlegelési hatáskör bővítésének szándékával határozza meg a kultúrát és a kulturális örökség megőrzését előmozdító támogatás fogalmát. Megkockáztatjuk, a lista olyan bő, hogy abban a kulturális szuverenitásukra, nemzeti hatáskörükre nagy hangsúlyt fektető tagállamok sem találhatnak kifogásolni valót. Ráadásul a támogatás szinte mindenfajta beruházással, illetve folyamatos működéssel kapcsolatos kiadásra, költségre adható.

A csoportmentesítési kategóriák bővítésével egyenértékű előrelépésnek tekinthető, hogy a tagállamok önálló mérlegelését elősegítendő a Bizottság 2016-ban korszerűsített közleményt⁷⁸ jelentetett meg az állami támogatás fogalmának egységes értelmezéséről. A Bizottság ebben további hasznos fogódzókot ad a tagállami mérlegeléshez. Ilyen annak a megerősítése, hogy a kultúrához, a kulturális örökség megőrzéséhez a tevékenységek megszervezhetőek nem kereskedelmi módon, így rendszerint nem gazdasági jellegűek, állami finanszírozásuk ezért nem szükségszerűen minősül állami támogatásnak. A nagyközönség számára térítésmentesen hozzáférhető kulturális tevékenység vagy a kulturális örökség megőrzéséhez kapcsolódó tevékenység állami finanszírozása pedig tisztán társadalmi és kulturális célt szolgál, tehát gazdasági jellege kizárható. Az a tény, hogy egy kulturális intézmény látogatóinak adott esetben pénzügyi hozzájárulást kell fizetniük, amely a valódi költségeknek csupán egy töredékét fedezi, nem változtat a tevékenység nem gazdasági jellegén, mivel nem tekinthető a nyújtott szolgáltatás valódi díjazásának. Ezzel szemben az elsősorban kereskedelmi eszközökkel finanszírozott tevékenységeket (pl. mozik, fesztiválok, tandíjából finanszírozott művészeti iskolák) gazdasági jellegűnek kell minősíteni. Rendszerint gazdasági jellegűnek kell minősíteni az olyan, a kulturális örökség megőrzéséhez kapcsolódó vagy kulturális tevékenységeket, amelyek a nagyközönséggel szemben kizárólag bizonyos vállalkozásokat juttatnak előnyhöz (például egy magánvállalkozás által használt történelmi épület felújítása).

Összefoglalásként azt mondhatjuk, hogy a tagállami és az uniós hatáskörök viszonya a kulturális célú állami támogatásoknál a szerzői jog kapcsán leírtakhoz képest ellentétesen

⁷⁷ Lásd a csoportmentességi rendelet 53. cikkét: a) múzeum, levéltár, könyvtár, művészeti és kulturális központ vagy kulturális tér, színház, operaház, koncertterem, egyéb élő előadásokat bemutató szervezet, filmművészeti örökséggel foglalkozó intézmény és egyéb hasonló művészeti és kulturális infrastruktúra, szervezet és intézmény; b) tárgyi örökség, beleértve valamennyi ingó vagy ingatlan kulturális örökségi formát, a régészeti lelőhelyeket, emlékműveket, történelmi emlékhelyeket és épületeket; a kulturális örökséghez kapcsolódó vagy a tagállam illetékes hatóságai által hivatalosan kulturális vagy természeti örökséggé nyilvánított természeti örökség; c) a szellemi kulturális örökség valamennyi formája, beleértve a folklórhagyományokat és a kézművességet; d) művészeti vagy kulturális esemény és előadás, fesztivál, kiállítás és hasonló kulturális tevékenység; e) kulturális és művészeti oktatási tevékenységek, valamint annak a – többek között új technológiák segítségével megvalósított, oktatásra és a társadalmi tudatosság növelésére irányuló programok révén kialakítandó – megértésnek az elősegítése, hogy milyen fontos a kulturális kifejezések sokszínűségének védelme és előmozdítása; f) zenei és a fordításokat is magában foglaló irodalmi írói, szerkesztői, gyártói, forgalmazói, digitalizálói és kiadói tevékenység.

⁷⁸ Bizottsági közlemény az Európai Unió működéséről szóló szerződés 107. cikkének (1) bekezdésében említett állami támogatás fogalmáról (2016/C 262/01).

mozog: a korábbi szoros, közvetlen és egyedi határozatokon alapuló bizottsági ellenőrzést lassan felváltja a tagállamok saját, felelős mérlegelése, amelyhez a Bizottság csak a – meglehetősen bő, nagyfokú önállóságot eredményező – jogi kereteket biztosítja.

III.3. Kulturális politikák; jogi és szakpolitikai keretek

Ahogy korábban bemutattuk, az Európai Unió országai – az alapszerződések szövege szerint mindenképpen – saját maguk kezelik a kulturális és audiovizuális politikával kapcsolatos kérdéseket. Az EU ezen a téren azzal egészíti ki és gazdagítja a tagállamok tevékenységét, hogy a kreatív ágazatok⁷⁹ a közösségi szakpolitikák körében is kiemelt szerepet kapnak, önálló területet képviselnek. A kulturális fejezet sarokpontjai *Európa közös kulturális örökségének megőrzése és közkinccsá tétele*, a művészet és a kreatív ágazatok támogatása. A 2014 és 2020 közötti időszakban az EU a Kreatív Európa program⁸⁰ révén 1,46 milliárd eurót fektet a kulturális és kreatív ágazatokba. E program keretei között valósul meg számtalan, főként filmszakmai és audiovizuális nemzetközi együttműködési projekt, különböző díjak és elismerések,⁸¹ az Európai Örökség cím és az Európa Kulturális Fővárosa program. Az EU kulturális jövőképe prioritásként határozta meg Európa nemzetközi vezető szerepének támogatását a minőségi tartalmak előállítására terén. A Kreatív Európa program további célja elősegíteni, hogy a kulturális és kreatív ágazatok maradéktalanul kiaknázzák a digitális átállás által teremtett lehetőségeket a 21. században.

Mindezekkel együtt, a kulturális kifejezések sokszínűségének védelméről és előmozdításáról szóló, 2005. évi UNESCO-egyezmény szerződő feleként az EU kötelezettséget vállalt arra, hogy külső fellépései egyik központi elemévé teszi a kulturális sokféleség kérdését, és a nemzetközi kapcsolatokon belül érvényesítendő újszerű és aktívabb kulturális szerepet dolgoz ki Európa számára. Ezek mellett az egyezmény alkalmas a kulturális szuverenitás megővésére, különösen a nemzetközi kereskedelmi szabályozáson belüli „kulturális kivételek” megerősítését szolgáló és a kulturális szuverenitást hangsúlyozó rendelkezései. Ezeket hivatottak erősíteni és alátámasztani az EUMSZ rendelkezései is a kultúrát érintő hatáskörökről és a kulturális sokszínűség védelméről. Az EUMSZ amellett, hogy rögzíti az EU hozzájárulását a közös értékek megőrzéséhez és továbbfejlesztéséhez, tiszteletben tartja az európai népek kultúrájának és hagyományainak sokféleségét, a tagállamok nemzeti identitását.

A kulturális kivételektől külön kezelendő kérdéskör, hogy az EUMSZ az előző fejezetben ismertettek szerint főszabályként tilt minden, a hatálya alá tartozó támogatást annak

⁷⁹ Az Európai Unió szakpolitikai területei közül a kreatív ágazatok közé tartozik a kultúra, valamint az audiovizuális és médiapolitika, de tágabb értelemben a kutatás és innováció, valamint az oktatás, képzés és az ifjúság is.

⁸⁰ A Kreatív Európa program azt hivatott előmozdítani, hogy az európai filmgyártás, valamint az európai művészet és a kreatív ágazatok nagyobb mértékben elősegítsék a gazdasági növekedést és a munkahelyteremtést. Az új program a MEDIA, a MEDIA Mundus és a Kultúra programot váltotta fel.

⁸¹ Pl. az Európai Filmdíj, az EU Irodalmi Díja, Kortárs Építészeti Díja és Kulturális Örökség Díja.

érdekében, hogy a belső piacon a versenytorzítás lehetőségét csökkentse. Ennek érdekében az Európai Bizottság rendszeresen monitorozza a tagállamok egyedi támogatási rezsimjeit, és – ha szükséges – intézkedéseket javasol annak érdekében, hogy a támogatási struktúrák összhangban legyenek az uniós szabályokkal.

III.3.1. Az EU audiovizuális politikája és a kulturális kivételek

Az egyéb árukhoz és szolgáltatásokhoz hasonlóan az audiovizuális média – azaz a filmek, a televíziós műsorok és videók – esetében is bizonyos uniós szabályok garantálják, hogy ezek a termékek szabadon és méltányos feltételek mellett kerülhessenek forgalomba az egységes európai piacon, függetlenül terjesztési módjuktól (hagyományos televíziózás, lekérhető szolgáltatások, internet stb.). A következőkben a médiaszolgáltatásra és a filmtámogatásra vonatkozó közösségi és nemzeti szabályozás főbb csomópontjait villantjuk fel, és ezt követően elemezzük a műsor- és a kulturális kvótákra vonatkozó hazai szabályokat.

Annak ellenére, hogy az EU kezdetektől fogva széles körű szabadságot biztosított a tagállamoknak médiaszolgáltatásaik belső szabályozására, a más európai országokból sugárzott műsorokhoz való hozzáférés biztosítása kikövetelte az uniós szintű szabályozást. 1989-ben került elfogadásra a határok nélküli televíziózásról szóló TVWF-irányelv,⁸² amely meghatározta a műsorszolgáltatás szabadságának érvényesítéséhez szükséges alapvető szabályokat, rendelkezett az európai művek számára fenntartott médiaszolgáltatási- és készítési kvótákról, egységes minimumszabályokat írt elő a televíziós reklám és szponzorálás terén, valamint a kiskorúak védelme érdekében, és rögzítette a válaszadás jogát a televíziós programokban elhangzott valótlan tények által okozott jogsérelmek enyhítésére. Az audiovizuális tartalmak terjesztésének megváltozott formái azonban újabb kihívások elé állították a jogalkotókat. A 2010-ben újrakodifikált, immár az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv⁸³ (AVMS) az audiovizuális médiaszolgáltatások valamennyi típusára vonatkozik, így a hagyományos televíziózásra (lineáris szolgáltatások) és a lekérhető (nem lineáris) audiovizuális médiaszolgáltatásokra is, és ezekkel kapcsolatban számos követelményt fogalmaz meg.

Fontos változás az is, hogy az AVMS figyelembe veszi a szolgáltatás felett gyakorolt felhasználói ellenőrzés lehetőségét és „mértékét”, ezért a lineáris és a lekérhető szolgáltatásokat eltérően kezeli. A lekérhető (VOD-) szolgáltatások – mivel viszonylag csekély hatást gyakorolnak a társadalom egészére – némileg enyhébb szabályozás alá esnek. A televíziós médiaszolgáltatásra viszont szigorúbb követelmények vonatkoznak, különösen a reklám, a

⁸² A tagállamok törvényi, rendeleti vagy közigazgatási intézkedésekben megállapított, televíziós műsorszolgáltató tevékenységre vonatkozó egyes rendelkezéseinek összehangolásáról szóló 89/552/EGK irányelv.

⁸³ Az Európai Parlament és a Tanács 2010/13/EU irányelve (2010. március 10.) a tagállamok audiovizuális médiaszolgáltatások nyújtására vonatkozó egyes törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezéseinek összehangolásáról.

kiskorúak védelme és az európai alkotások népszerűsítése és terjesztése terén. Ez utóbbit illetően előírják, hogy az adásidő többségi hányadát a különböző műfajú európai alkotások számára kell fenntartani. A médiaszolgáltatóknak továbbá adásidejük vagy műsorkészítési költségvetésük legalább 10%-át olyan európai alkotásokra kell fordítaniuk, amelyeket a médiaszolgáltatóktól független producerek állítanak elő. A lekérhető médiaszolgáltatások esetében pedig a tagállamok szélesebb mérlegelési jogkörrel rendelkeznek abban a tekintetben, hogy miként kívánják népszerűsíteni az európai alkotásokat: intézkedéseket hozhatnak például az európai alkotások műsorkínálaton belüli részarányával vagy hangsúlyosabb helyen való szerepeltetésével kapcsolatosan, vagy előírhatják, hogy a lekérhető tartalmakat nyújtó szolgáltatóknak pénzbeli hozzájárulást kell biztosítaniuk ezen alkotások készítéséhez és felhasználási jogainak megszerzéséhez.

A határokon átnyúló média- és egyéb tartalomszolgáltatások egyik legfontosabb szabályozási kérdése annak tisztázása, hogy a tartalomra mely ország rendelkezései irányadók. Az AVMS a származási ország elvét⁸⁴ minden esetben kiterjeszti valamennyi audiovizuális médiaszolgáltatásra. Ez azt jelenti, hogy minden szolgáltatásnak meg kell felelnie azon ország szabályainak, amelyben a szolgáltató található. A szabályok végrehajtása és végrehajtásának ellenőrzése az adott tagállam feladata.

A médiaszolgáltatások egyéb kérdéseinek viszonylag nagyfokú belső (tagállami) szabályozási önállósága tette nagyobb részben parttalaná azokat a hazai és az EU intézményei szintjén is megfogalmazott támadásokat, amelyek a médiatörvényt érték. E tanulmány keretei meghaladják, hogy kitérjünk minden kritikával illetett pontra, ezért csak a már említett, a származási ország elvével kapcsolatos vitát elevenítjük fel. Ezzel összefüggésben az a kifogás fogalmazódott meg, hogy a más tagállamban letelepedett médiaszolgáltatókra a magyar szabályozás alapján bírság szabható ki, ha megsértik az Mttv. kisebbségek védelmére vagy gyűlöletkeltésre vonatkozó rendelkezéseit. A magyar kormány álláspontja az volt, hogy az AVMS rendelkezéseiből nem feltétlenül következik az, hogy a tagállamok által az irányelvvel összhangban elfogadott intézkedések adott esetben, a jogsértés kirívóan súlyos volta esetén ne terjedhetnének a bírság kiszabásáig. Az Országgyűlés akként orvosolta a problémát, hogy kivette a bírságot a külföldön letelepedett szolgáltatókkal szemben alkalmazható szankciók közül, és az eredeti jogalkotói szándékot világossá tevő rendelkezéssel egyértelműen utalt arra, hogy a médiahatóság kizárólag a magyarországi terjesztés vonatkozásában

⁸⁴ A származási ország elve alapján a médiaszolgáltatásra annak az államnak a joga irányadó, amelyben a médiaszolgáltató központi ügyvezetésének, a műsorrenddel kapcsolatos szerkesztői döntések meghozatalának, illetve a szolgáltatásnyújtásban közreműködő jelentős munkaerő működésének helye alapján ténylegesen tevékenykedik, illetve amelynek műszaki kapacitását felhasználja. Ha az AVMS-ben meghatározott szempontok alapján nem dönthető el, hogy melyik tagállamnak van joghatósága, akkor a joghatóságot a Római Szerződésnek a letelepedés szabadságára vonatkozó rendelkezései alapján kell meghatározni.

jár el. A műsorterjesztés felfüggesztése lett az a szankció, amely végső esetben alkalmazható a más tagállamban letelepedett jogsértő médiaszolgáltatóval szemben.⁸⁵

III.3.2. Az Európai Unió filmtámogatási rendszere

Nemcsak Magyarországon, de az Európai Unió szinte valamennyi országában a filmkészítés nem működhet támogatás nélkül, ahogy a filmművészet egyéb elemeinek megőrzése és fejlesztése is csak államilag finanszírozott projektekkel képzelhető el.⁸⁶ Ennek belátása nyomán – az előző programokhoz hasonlóan – a Kreatív Európa program is jelentős forrásokat fordít ezekre a célokra is. Az uniós projekteknél lényegesen nagyobb volumen képviselnek a nemzeti kormányok részéről az audiovizuális alkotásokhoz nyújtott közvetlen és közvetett állami támogatások. Az előbbi a direkt filmgyártási célú támogatásokat, míg az utóbbi az adórendszeren keresztül igénybe vehető kedvezményeket jelenti. Ez azonban nem működhet kontrollálatlanul, az uniós alapszerződésekbe foglalt versenyjogi rendelkezésekkel ellentétesen, ezért az Európai Bizottság folyamatosan monitorozza az egyes tagországi modelleket, és szigorúan őrökdi az új Filmművészeti közleményben⁸⁷ lefektetett szabályok betartása felett.

A 2013-ban elfogadott közlemény megállapította a filmek és egyéb audiovizuális alkotások gyártásához nyújtott állami támogatás értékelésének szempontrendszerét, és rögzítette a filmtámogatás alábbi három alappilléret.

- A *kulturális kritériumok* azt fogalmazzák meg, hogy a támogatásnak kulturális termék létrehozására kell irányulnia, vagyis a tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy a támogatott produkció, megfelelő nemzeti kritériumok alapján, kulturálisnak minősüljön. Ezt a kulturális feltételrendszert csak tagállami szinten lehet meghatározni. (A magyar „kulturális tesztet” az Európai Bizottság korábban jóváhagyta, ennek tartalmában a jövőben sem várható jelentősebb változás.)
- A *territorializációs szabályok* teszik lehetővé, hogy a tagállamok a támogatások elkötését jelentős részben saját területükhöz kössék. Az Európai Bizottságnak az a terve megbukott, hogy a nyújtott támogatás terhére bármely EGT-tagállam területén felmerülő filmgyártási költséget el lehessen számolni. A közlemény szerint a direkt támogatások 160%-ára nézve elő lehet írni a helybeni elköltés kötelezettségét, az indirekt támogatások esetében (azaz, ahol a támogatás mértékét a helyi filmgyártási költségek

⁸⁵ Megállapította a 2011. évi XIX. törvény 7. §-a. A törvénymódosítás nem érinti a többi jogkövetkezményt (a jogsértést megállapító határozatnak a jogsértő internetes honlapjának nyitóoldalon, sajtótermékben vagy megjelölt műsorszámokban történő közzététele, továbbá a médiaszolgáltatói jogosultság időleges felfüggesztése).

⁸⁶ Legfontosabb formái: filmtervezés, a filmörökség megőrzése, európai filmek népszerűsítése és forgalmazása a kontinensen és azon kívül, kapacitásépítés és szakmai képzés audiovizuális szakemberek számára, filmfesztiválok.

⁸⁷ A Bizottság közleménye a filmekhez és egyéb audiovizuális alkotásokhoz nyújtott állami támogatásról (2013/C 332/01).

bizonyos százalékában határozzák meg) pedig a film költségvetésének 80%-ig terjedhet a territorializáció mértéke.

- A támogatás intenzitása (vagyis a támogatás mértékének felső határa a film teljes költségvetéséhez képest) a filmgyártási költség legfeljebb 50%-a, több tagállambeli producerrel dolgozó koprodukciók esetében legfeljebb 60%-a lehet. Az ún. „nehéz filmek”,⁸⁸ az alacsony költségvetésű filmek,⁸⁹ valamint az OECD DAC-listáján szereplő országok⁹⁰ részvételével készült koprodukciós alkotások nem tartoznak e korlátozások alá. A szabályozás új eleme, hogy a filmtervfejlesztés és gyártás-előkészítés esetében lehetővé teszi a 100%-os intenzitást. A forgalmazás és promóció pedig olyan mértékben támogatható, amilyen mértékben maga a film gyártása is támogatást kapott, vagy amilyen mértékben támogatható lett volna, ha pályázott volna gyártási támogatásra.

Az új Filmművészeti közlemény, amelynek mintájául a francia filmtámogatási rendszer szolgált, minden érdeme mellett sem (volt) képes megtörni az amerikai filmek dominanciáját, továbbá a kritikusai szerint a hosszú viták eredményeképpen létrejött kompromisszumok azt eredményezték, hogy a szövegben túl sok lett a kulturális teszt és az adókedvezmények tág értelmezésének is teret adó rendelkezés. Mindez támogatási verseny kialakulásához vezetett a tagállamok között („versengő kedvezmények”), amelyből megint csak a nagyobb gazdasági súllyal és nagyobb nyelvi „lefedettséggel” rendelkező országok kerültek ki győztesen.

A támogatási verseny azzal is együtt járt, hogy az ún. nagyprodukciókra fókuszálódtak a támogatások és a kedvezmények, ami még inkább előtérbe helyezte a kulturális követelménynek való megfelelés vizsgálatát és a támogatott filmek kulturális tartalmát biztosító tagállami kritériumok részletesebb elemzését. Ez azonban – tekintettel a kultúra nehezen megragadható fogalmára, valamint az Európai Unió és a tagállamok közötti hatáskörmegosztásra – korántsem egyszerű és ellentmondásoktól mentes.

Mivel a kultúra elsődlegesen nemzeti hatáskörbe tartozik, a tagállamok jogosultak a filmtámogatás kulturális célkitűzésének, a támogatandó filmek kulturális tartalmának meghatározására is. Az Európai Bizottság e tekintetben csak akkor léphet fel, ha a tagállamok nyilvánvaló hibát („*manifest error*”) követnek el. A Bizottság jogköre és kötelezettsége döntően arra korlátozódik, hogy monitorozza, vajon a kulturális tartalom meghatározása ellenőrizhető tagállami szintű követelmények alapján történik-e.⁹¹ Különösebb ellenőr(zés)i szí-

⁸⁸ „Nehéz filmnek” különösen azok minősülnek, amelyek témájuk, vagy művészi megvalósításuk miatt nem képesek a forgalmazás során visszahozni a gyártási költségeket (rövidfilmek, első és második filmes rendezők filmjei, dokumentumfilmek, illetve alacsony költségvetésű vagy egyébként nehezen forgalmazható művek).

⁸⁹ Magyarországon az alacsony költségvetés határa jelenleg 307,1 millió Ft, nemzetközi koprodukciók esetében 553 millió Ft.

⁹⁰ Az OECD Fejlesztési Támogatási Bizottság (DAC) listáján szereplő összes olyan ország és terület, amely jogosult hivatalos fejlesztési segélyre.

⁹¹ Erről lásd bővebben *Király Miklós*: *Unity and diversity: the cultural effects of the law of the European Union*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2011.

gor nem érvényesül ezen a területen, és talán ennek is betudható, hogy nincs tudomásunk magyar szabályszegeést feltáró vizsgálatról vagy Magyarországot elmarasztaló döntésről. Ez nyilvánvalóan betudható az új Filmművészeti közlemény „puha” szabályainak is.

Az európai filmgyártás, az európai sokszínűség és a nemzeti identitások fenntartásának primátusa mellett elsikkadtak, elsikkadnak az olyan kritikai felvetések, amelyek az adókedvezmények valós költségeit és hozamát, hosszú távú gazdasági hatását, illetve a belső piacra negatívan ható gazdasági támogatási harc meglétét érintik. Ennek köszönhetően a filmtámogatási rendszerek az EU tagállamainak többségében léteznek, virágoznak. Tekintettel a globális verseny várható további éleződésére, a WTO-tárgyalások keretében is jogos lehet az az igény és elvárás, hogy az Európai Bizottság vesse fel a nemzetközi korlátozás lehetőségét bármennyire nem tűnik első hallásra életszerűnek és reális célkitűzésnek ez a fellépés. A gazdasági dominanciáért vívott harc egyben kulturális dominanciáért vívott harc, így még az utóbbi évek világgazdasági válsága sem tudta azon alternatívák felé billenteni a közgazdasági racionalitás mérlegét, amelyek finanszírozásáról az állam a filmtámogatás javára lemondani kényszerül.⁹²

III.3.3. A nemzeti filmgyártás közvetlen és közvetett állami támogatása

Az Európai Bizottság N 202/2008. számú közleménye alapján tehát megalapozott a magyarországi filmszakmai támogatási program alapelveinek gyökeres része, a filmalkotások után járó támogatások jogosultságának ellenőrzése a filmtörvényben⁹³ meghatározott kulturális követelményrendszer szerint.⁹⁴ Filmgyártás céljára a törvény szerinti közvetlen és közvetett támogatásban csak olyan filmalkotás részesülhet, továbbá filmterjesztés céljára közvetlen támogatás csak olyan filmalkotással összefüggésben adható, amely megfelel a törvény 12/A. §-ában meghatározott kulturális követelményeknek. Filmgyártás esetében a filmalkotás akkor felel meg a kulturális követelményeknek, ha a filmtörvény 2. mellékletében meghatározott szempontok alapján legalább 16 pontot ér el akként, hogy a kulturális tartalom és a gyártási feltételek szerinti kritériumok közül legalább négyben pontot szerez, és jogszabályban meghatározott európai filmkoprodukciónak minősül, feltéve, hogy az magyar részvétellel készül, vagy a kulturális tartalom szerinti feltételek közül legalább két feltételt teljesít. A filmterjesztés esetében a filmalkotás akkor felel meg a kulturális követelményeknek, ha a kulturális tartalom szerinti feltételek közül legalább két feltételt teljesít.

⁹² Bővebben lásd: *Szalay Klára*: Támogatni vagy nem támogatni? Filmtámogatási rendszerek kritikai megközelítése: az amerikai és az európai modell. *Pro Futuro*, 6. évf. 1. sz., 2016.

⁹³ 2004. évi II. törvény a mozgóképről (a továbbiakban: filmtörvény vagy Mktv.).

⁹⁴ A magyarországi filmszakmai támogatás SA.41896 (2015/X) számon általános csoportmentességet élvez az EUMSZ 87. és 88. cikke alkalmazásában a támogatások bizonyos fajtáinak a közös piaccal összeegyeztethetőségük nyilvánításáról szóló, 2008. augusztus 6-i 800/2008/EK bizottsági rendelet (általános csoportmentességi rendelet) alapján nyújtott állami támogatásokról.

Filmgyártási célú közvetlen állami támogatás igénybevétele céljából a filmelőállító kérelmére a Filmiroda hatósági eljárás keretében folytatja le a filmalkotás magyar részvételi arányok alapján történő besorolását, és határozatot hoz, amely alapján a filmelőállító közvetlen állami támogatásban részesíthető. A határozat önmagában nem minden esetben teszi lehetővé a közvetlen állami támogatás igénybevételét, viszont az ún. kulturális követelményrendszernek való megfelelés minden típusú támogatás kötelező feltétele.⁹⁵

A mozgóképszakmai célok megvalósulását szolgáló *közvetett filmgyártási célú állami támogatás* után a támogató a Tao-tv.-ben megállapított adókedvezményeket vehet igénybe. A kulturális követelményrendszerre vonatkozó szabályok ebben az esetben is kötelező jelleggel alkalmazandóak. Itt kell megjegyeznünk, hogy a támogatás nem szerzői jogi alapon differenciál, hanem az Mktv. mellékleteiben meghatározott, a magyar elemeket középpontba helyező besorolási kategóriáknak való megfelelés alapján. A magyar részvétel meghatározása és előírása a törvény egyik fontos célja annak érdekében, hogy a magyar alkotók és alkotások a meglévő anyagi erőforrások révén hatékonyan be tudjanak kapcsolódni a nemzetközi filmipar vérkeringésébe, illetve, főként az európai uniós követelményekre tekintettel, az európai filmgyártás is jelen lehessen a magyar filmpiacon. A közvetlen támogatásban részesíthető magyar filmalkotás vagy magyar részvételű filmalkotás az egyes alkotói kategóriák (táblázatban foglalt) pontrendszere alapján határozható meg, ezáltal konkretizálva a kulturális tartalomra vonatkozó előírásokat és elvárásokat.

Lényeges hangsúlyozni, hogy ez a jogszabályi közelítés sem az értékek vagy értékpreferenciák mentén definiál, hanem a filmalkotás elkészítésében részt vevő egyes alkotókhoz, szereplőkhöz és más közreműködőkhöz „rendelt” pontszámok alapján. Ugyancsak fontos és lényeges szempont, hogy eleve nem részesülhetnek támogatásban az Mktv. által nem filmalkotásnak definiált műfajok, valamint a törvény szerint VI-os kategóriába tartozó filmalkotások.⁹⁶

Közvetett támogatásban mind a megrendelésre, mind pedig a nem megrendelésre készülő filmalkotások egyaránt részesülhetnek. Külön hangsúlyozandó, hogy az adókedvezményt a filmalkotások számára támogatást nyújtó adózók vehetik igénybe a közvetlen filmgyártá-

⁹⁵ A követelményrendszernek való megfelelés mint támogathatósági feltétel vizsgálatának meg kell előznie a támogatásról szóló döntést. A filmalkotás akkor felel meg a kulturális követelményeknek, ha az Mktv. 1. számú melléklete szerinti táblázat pontrendszerének a törvényben előírtak alapján eleget tesz. A táblázat a Filmiroda formanyomtatványán nyújtható be kulturális teszt néven. Ezt a követelményrendszert a vonatkozó ügyekben a Filmiroda közigazgatási eljárás keretében vizsgálja, arról határozatot hoz, amelyről igény esetén értesíti a közvetlen állami támogatást nyújtó támogatót is. Filmgyártási célú közvetlen állami támogatás igénybevétele esetén a Filmiroda a magyar részvételi arányok szerinti besorolási eljárás keretén belül végzi a kulturális követelmények vizsgálatát a filmalkotásra vonatkozóan, és a két vizsgált besorolásról egy határozatban hoz döntést.

⁹⁶ A VI-os kategóriába a kizárólag felnőtteknek ajánlott filmalkotások tartoznak; bővebben lásd: 10/2012. (III.28.) NMHH rendeletet.

si költségek⁹⁷ 25%-a erejéig a Filmiroda által kiadott támogatási igazolás birtokában vagy közvetlenül a filmelőállítónak utalással, illetve rendelkezés az adóról formájában a Tao tv. 24/A. §-a szerint. A rendszert az teszi különösen vonzóvá, hogy az adókedvezménnyel mind a társasági adóalapot, mind a fizetendő a 9%-os adót csökkenteni lehet.⁹⁸

Az Európai Bizottság elvárásával összhangban a kulturális követelményrendszert alkalmazni kell valamennyi adókedvezményben részesülni kívánó filmalkotás tekintetében. Ez azt jelenti, hogy az Mktv.-ben meghatározott kritériumok alapján csak a kulturális értéket képviselő alkotások támogatása részesülhet adókedvezményben, tehát egyéb műsorok (pl. valóságshow, szappanopera) nem.⁹⁹

Összefoglalva: a közvetett támogatások révén a hazai vagy nemzetközi filmprodukciónak költségvetésének 25%-át is fedezheti e forrásból. E jól bevált és Magyarországot huzamosabb ideje a külföldi (elsősorban tengerentúli) produkciók bérmunkák Mekkájának tekinthető szisztéma kétségtelen előnye, hogy az adott támogatás meghatározott hányadát a produkciók helyben költik el. Hátránya viszont, hogy ez a közvetett támogatás a kulturálisan sok esetben vitatható értékű produkciókat hozza még előnyösebb helyzetbe.

III.4. A műsorkvóták és a kulturális tartalom

A műsorkvótákat, vagyis az elsődlegesen az európai alkotások bemutatására vonatkozó műsorszerkezeti követelményeket a TVWF-irányelv 4–5. cikke vezette be az európai kulturális identitás védelme céljából. Tágabb értelemben a műsorszerkezeti követelmények bevezetésének célja az európai audiovizuális műsorkészítés és műsorterjesztés ösztönzése, a televíziós produkciók számára a tagállamokban megfelelő méretű piacok kialakulásának előmozdítása és a médiaszolgáltatóktól független producerek által készített független alkotások készítésének ösztönzése volt. Ebből következően az irányelv a tagállamok mint nemzetállamok kultúrájának virágzását támogatta és támogatja, továbbá védelmezi a közös

⁹⁷ Közvetlen filmgyártási költség: az adott filmalkotás költségvetésében szereplő, a filmalkotás előállítója vagy megrendelésre készülő filmalkotás esetében a gyártásában részt vevő magyar filmgyártó vállalkozás által pénzügyileg teljesített, bizonylattal igazolt kifizetés, amely megfelel az Mktv.-ben meghatározott feltételeknek.

⁹⁸ A Tao-tv. adókedvezménnyel ösztönzi a filmgyártási célú infrastruktúrába történő beruházást is. A legalább 100 millió forint értéket meghaladó, ilyen beruházásokat végző társaságok a befektetett összeg 35-50%-ának megfelelő adókedvezményben részesülnek attól függően, hogy az ország mely régiójában végzik a beruházást.

⁹⁹ Mktv. 2. § 28. *kulturális értéket műfaja alapján létrehozó filmalkotás*: a játékfilm, a kisjátékfilm, a kísérleti film, a dokumentumfilm, a tudományos ismeretterjesztő film, az animációs film, a rövidfilm, a tv-film és a tv-sorozat, kivéve az olyan film vagy filmsorozat, amely valós szereplők és események elsődlegesen szórakoztató célú nyomon követésén alapul és kulturális értéket nem hoz létre (valóságshow), az olyan fikciós filmsorozat, amely heti többszöri televíziós bemutatásra készült, több mint húsz epizódból áll, lezáratlan dramaturgiájából adódóan végtelenül folytatható, és kulturális értéket nem hoz létre (szappanopera), továbbá az olyan, részben fikciós film vagy filmsorozat, amely a szereplők természetes élethelyzeteit a jelenetek előre meghatározott dramaturgiájával, írásba foglalt és rögtönzött párbeszédekkel mutatja be (scripted reality).

európai kultúrát, a médiapiacot és a műsorkészítést annak ismeretében, hogy a kultúra a közössége(ke)t összetartó egyik legjelentősebb erő. Paradox helyzetet teremt ugyanakkor, hogy míg egyfelől a műsorkvóták az egyes államok műsorkészítőit óvja és az európai sokszínűség fenntartását kívánja elősegíteni, másfelől egyenlőtlen állapotokat teremt a tagállamok között. Előnyösebb helyzetben vannak ugyanis a nagyobb nyelvi „lefedettséggel” rendelkező országok (pl. Nagy-Britannia, Franciaország, Németország) a kis államokhoz képest, ezáltal is korlátozva ez utóbbiak lehetőségeit. Paradox a helyzet azért is, mert az európai tartalmi kvóták bevezetése mellett, annak mintegy „farvizén”, a kisebb országok némelyike nemzeti kvótákat is bevezetett a nemzeti kultúra (pl. zenekultúra) védelme érdekében. Ezek a kvóták (a magyar példa legalábbis ezt támasztja alá) nemcsak kiegészítik, hanem erősítik is egymást.

III.4.1. Az AVMS-irányelv és a műsorkvóták

Az AVMS-irányelv értelmében a tagállamoknak – *mindenütt, ahol megvalósítható és megfelelő eszközök állnak rendelkezésre – biztosítaniuk kell, hogy a televíziós médiaszolgáltatók adásidejük többségi hányadát európai alkotások¹⁰⁰ számára tartsák fenn*, ide nem számítva a hírekre, sporteseményekre, játékokra, reklámra és teletextszolgáltatásokra szánt időt. Konkrétabban, a médiaszolgáltatóknak az adásidejük legkevesebb 10%-át kell tartalékolniuk európai művek számára, és műsorkészítési költségvetésük legalább 10%-át kell olyan európai alkotásokra fordítaniuk, amelyeket a médiaszolgáltatóktól független producerek állítanak elő. Ezeknek az arányoknak fokozatosan kell megvalósulniuk. A tagállamok mozgásterét növeli, hogy lehetőségük van a joghatóságuk alá tartozó médiaszolgáltatásokra vonatkozóan részletesebb, szigorúbb szabályok kidolgozására, bevezetésére.¹⁰¹

A tagállamoknak két évente kell beszámolniuk e kötelezettségeik teljesítéséről az Európai Bizottságnak, amelyben ki kell térniük az érintett tagállam joghatósága alá tartozó összes televíziós program vonatkozásában az előírt arányok teljesítéséről. A beszámolóban ki kell térni az előírt kvótáktól történő esetleges elmaradás indokaira és az eléréshez szükséges tervezett intézkedésekre is. Az Európai Bizottság iránymutatást is kiadott az irányelvi kvóták érvényesülésének, betartásának elősegítésére, és ebben pontosította a beszámolási kötelezettség hatálya alá tartozó médiaszolgáltatások körét. Ebben rögzítésre került, hogy – a fentebb részletezett, kulturális terméknek nem minősülő kivételeken túlmenően – az irányelv nem alkalmazandó olyan, kizárólag harmadik országokban történő vételre szánt

¹⁰⁰ Az irányelv szerint európai műnek minősül elsősorban a valamely tagállamból vagy más európai államból származó mű, feltéve hogy a gyártó európai székhelyű, vagy a gyártás folyamatát európai székhelyű gyártó ellenőrzi, esetleg irányítja, koprodukció esetén pedig az európai hozzájárulás mértéke a meghatározó.

¹⁰¹ AVMS-irányelv 16–18. cikke.

audiovizuális médiaszolgáltatásokra, amelyek szokásos fogyasztói eszközökkel közvetlenül vagy közvetve nem foghatók nyilvánosan egy vagy több tagállamban.

Az említett bizottsági iránymutatás kitér arra is, hogy az irányelvi „ahol megvalósítható” kitétel kellő rugalmasságot biztosít a tagállamok számára a műsorkvóták teljesítésére. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy a tagállamok (média)hatóságai kérelemre felmentést adhatnak azoknak a kis lefedettségű és/vagy nézettségű médiaszolgáltatóknak, amelyeknek nehézséget okozhat a műsorszerkezeti követelmények teljesítése.¹⁰²

Fontos megjegyezni, hogy az irányelv olyan tágan határozza meg és kezeli az európai készítésű alkotás kategóriáját, hogy az könnyen kijátszható (finomabban szólva könnyen teljesíthető) pl. azzal, ha egy EU-ban bejegyzett gazdasági társaság a készítője az adott műsornak. Mindez nem feltétlenül készletti, kényszeríti a tagállamokat (a tagállami médiaszolgáltatókat) kulturális értéket hordozó, minőségi tartalmak előállítására még akkor sem, ha az irányelv lehetőséget ad arra, hogy a tagállamok az európai művekre az irányelvben foglaltaknál részletesebb és szigorúbb fogalom meghatározásokat dolgozzanak ki a joghatóságuk alá tartozó médiaszolgáltatók számára. Ebben a tagállami mozgástérben eléggé élen jár a magyar szabályozás, amely több pénzügyi és letelepedési feltételt szab az európai mű fogalmának való megfeleléshez.¹⁰³

¹⁰² Az Európai Bizottság szerint a 0,3%-os közönségarányt el nem érő csatornák számára a kvótakötelezettség túlságosan nagy tehernek tekinthető.

¹⁰³ Mttv. 203. § 9. *Európai mű*:

a) azon mű, amely magyar,

b) azon mű, amely valamely Európai Unió tagállamból származik,

c) azon mű, amely az 1998. évi XLIX. törvénnyel kihirdetett, a határokat átlépő televíziózásról szóló, Strasbourgban, 1989. május 5-én kelt európai egyezmény részes felének számító európai államból származik,

d) azon mű, amely valamely Európai Unió tagállam és valamely Európai Unió kívüli állam műsorkészítőinek együttműködése által jött létre, feltéve, hogy a tagállamból származó tárproducerek biztosítják a gyártási összköltség többségét, és hogy a gyártást nem a tagállamokon kívül letelepedett egy vagy több producer ellenőrzi, vagy

e) azon mű, amely az Európai Unió és harmadik országok között az audiovizuális ágazatra vonatkozóan létrejött megállapodás keretében, koprodukcióban készült el, és amely megfelel a vonatkozó megállapodások feltételeinek.

A b)–c) pontban említett művek olyan művek, amelyek e pontokban meghatározott egy vagy több államban lakóhellyel rendelkező szerzőkkel és munkatársak közreműködésével készültek, feltéve, hogy a mű megfelel a következő három feltétel egyikének:

1. az említett államok közül egyben vagy többben letelepedett egy vagy több producer alkotása,

2. gyártását az említett államok közül egyben vagy többben letelepedett egy vagy több producer felügyeli, és ténylegesen ellenőrzi,

3. az összes koprodukciós költséghez túlnyomó részben az említett államok tárproduceri járultak hozzá, és a koprodukciót nem az említett államokon kívül letelepedett egy vagy több producer ellenőrzi.

A c) és az e) pontban meghatározott művek abban az esetben tekinthetők európai műnek, ha az érintett, Európai Unió kívüli államban a tagállamokból származó művekre nem vonatkoznak megkülönböztető intézkedések.

III.4.2. A hazai kvótaszabályozás

Előjáróban érdemes említést tenni arról, hogy már a korábbi médiatörvény is tartalmazott kvótaszabályokat a TVWF-irányelvnek való megfelelés jegyében.¹⁰⁴ Részben ez, valamint az AVMS-irányelv rendelkezései szolgáltak alapul az Mttv. 20–22. §-ában részletesen meghatározott európai és magyar nyelvű műsorszámok kötelező arányait meghatározó műsor szerkezeti követelményrendszernek, amely egyfelől több ponton eltér az irányelv tág keretet kijelölő előírásaitól,¹⁰⁵ másfelől kiegészül egy sajátos, a Médiaszolgáltatás-támogató és Vagyonkezelő Alapon (MTVA) keresztül működtetett támogatási rendszerrel.¹⁰⁶

Az Mttv. kvótakötelezettséget állapít meg a következő médiaszolgáltatásokra:

- országos lineáris audiovizuális médiaszolgáltatások,
- körzeti lineáris audiovizuális médiaszolgáltatások,
- az országos lineáris rádiós médiaszolgáltatások,
- körzeti lineáris rádiós médiaszolgáltatások,
- helyi vételkörzetű lineáris audiovizuális közösségi médiaszolgáltatások,
- helyi vételkörzetű lineáris rádiós közösségi médiaszolgáltatások,
- lekérhető médiaszolgáltatások.

A törvény eltérő követelményeket állapít meg egyfelől a lineáris médiaszolgáltatókkal és a lekérhető médiaszolgáltatásokkal szemben, másfelől a kötelezettségek tekintetében különbséget tesz az audiovizuális és a rádiós médiaszolgáltatók között, végül szigorúbb követelményeket támaszt a közszolgálati audiovizuális médiaszolgáltatóval szemben is. A hazai szabályozást a magyar mű fogalmának differenciált meghatározása teszi teljessé, amely a

¹⁰⁴ A rádiózásról és a televíziózásról szóló 1996. évi I. törvény jogharmonizációs módosításáról szóló 2002. évi XX. törvény kizárólag az országos és a körzeti audiovizuális médiaszolgáltatást nyújtó médiaszolgáltatók terhére írt elő kvótateljesítési kötelezettséget. Eszerint az országos és a körzeti televízió – a nem filmre szakosodott műsorszolgáltató kivételével – a reklámbevételének hat százalékát új, eredetileg magyar nyelven készült filmalkotás létrehozására köteles fordítani. Ez legalább fele részében játékfilm, dokumentumfilm, népszerű tudományos film vagy animációs film, harminc százalékában nem saját gyártású alkotás. E kötelezettség filmgyártást támogató közalapítvány vagy állami alap részére – a bemutatási joga kívüli egyéb megkötés nélkül – befizetett pénzzel is teljesíthető. E kötelezettség szempontjából a befizetett összeget kétszeres szorzóval kell figyelembe venni.

¹⁰⁵ Az eltérések eredőjének pontos rekonstruálása nem könnyű, ugyanis az Mttv. előkészítését nem előzte meg részletes szakmai, társadalmi egyeztetés, vita. A törvény képviselői indítvánnyal került benyújtásra és elfogadásra, és a kvótaszabályok részletes indokolása is csak a következőket rögzíti: „Az EU irányelvnek megfelelően szabályozza a törvény a különböző műsorkvóták rendszerét. Attól csak a közérdek és a magyar, európai audiovizuális és zenei kultúra védelmében tér el, és állapít meg szigorúbb szabályokat (a közszolgálati médiumokra, illetve a rádiós médiaszolgáltatókra nézve).”

¹⁰⁶ Mttv. 136. § (8) bek. A lineáris audiovizuális médiaszolgáltatást nyújtó, jelentős befolyásoló erejű médiaszolgáltató éves reklámbevételének két és fél százalékát új, magyar filmalkotás támogatására köteles fordítani. E kötelezettség az Alap részére befizetett pénzzel, vagy az Alap és a médiaszolgáltató közötti megállapodásban meghatározott új filmalkotás pénzbeli támogatásával teljesítendő. A médiaszolgáltató az így befizetett, illetve támogatásra fordított pénzeszeget társasági adóalapjából levonhatja.

magyar nyelv megkövetelése mellett figyelemmel van a többnyelvű művekre, a nemzetiségek nyelvén készült művekre és a zenei műsorszámokra egyaránt.¹⁰⁷

A *legfontosabbnak és legáltalánosabbnak tekinthető hazai kvótaszabály* szerint a lineáris audiovizuális médiaszolgáltatások éves teljes műsoridejük több mint felét európai művek, több mint harmadát magyar művek bemutatására kötelesek fordítani, továbbá évi rendes műsoridejüknek legalább 10%-át olyan európai, legalább 8%-át pedig olyan magyar művek bemutatására, amelyeket tőlük független műsorkészítővel készítették, vagy független műsorkészítőtől öt évnél nem régebben készült műként szereztek be.¹⁰⁸ A nemzeti kulturális értékek fokozott megővését, konkrétan a *magyar zenei kultúra védelmét szolgálja a lineáris rádiós médiaszolgáltatókra vonatkozó szabály*, amely szerint a zenei művek közzétételére szánt évi teljes műsoridő legalább 35%-át magyar zenei művek bemutatására kell fordítani. A törvény ezen belül műfaji megkötést nem támaszt és az azonos művek ismétlődési gyakoriságát korlátozó előírást sem tartalmaz, ugyanakkor a magyar zenei kultúra megújulása, illetve a fiatal(abb) tehetségek pályára kerülésének elősegítése érdekében azt előírja, hogy éves átlagban az összes magyar felvétel 25%-ának öt évnél nem régebben nyilvánosságra került zenei műből vagy öt évnél nem régebben készült hangfelvételtől kell állnia.¹⁰⁹ A közösségi rádiós médiaszolgáltatásoknak a zenei műsorszámok bemutatására fordított heti műsoridejük legalább 50%-át kell magyar zenei műsorszámokból összeállítaniuk, így tehát rájuk nézve még szigorúbb feltételeket támaszt az Mttv. Mindazonáltal rögzíthető, hogy a magasabb magyar zenei kvóták jótékony hatással vannak a hazai alkotók és előadóművészek jogdíjbevételeire is, még ha exponenciálisan nem is teljesen azonos mértékű a két növekmény.

A hazai kvótarendszer kiegészül egy *időbeli szabállyal*: a követelmények túlnyomó többségét a médiaszolgáltatóknak éves átlagban 05 és 24 óra közötti műsoridejükben is teljesíteniük kell.¹¹⁰ E szabály indoka világos, jóllehet ez az időkeret még így is tág mozgásteret biztosít, amivel előszeretettel élnek is a médiaszolgáltatók.

¹⁰⁷ Mttv. 203. § 37. *Magyar mű*:

- a) azon mű, amely eredetileg teljes egészében magyar nyelven készült,
- b) azon mű, amely eredetileg több nyelven készült, de időtartamát tekintve eredeti magyar nyelvű része hosszabb, mint bármelyik másik nyelven készült része,
- c) azon mű, amely eredetileg valamely, Magyarország által elismert nemzetiség nyelvén készült, ha tárgya az adott nemzetiség magyarországi életével, kultúrájával van összefüggésben,
- d) az olyan zenei műsorszám, amely magyar nyelven kerül előadásra, vagy amely Magyarország által elismert valamely nemzetiség nyelvén kerül előadásra, ha az adott nemzetiség Magyarországhoz kapcsolódó kultúrájával van összefüggésben,
- e) az olyan instrumentális zenei műsorszám, amely a magyar kultúra vagy Magyarország által elismert valamely nemzetiség Magyarországhoz kapcsolódó kultúrájának részét képezi.

¹⁰⁸ Mttv. 20. § (1) bek.

¹⁰⁹ Mttv. 21. § (1)–(2) bek.

¹¹⁰ Mttv. 22. § (5) bek.

A lineáris audiovizuális és rádiós médiaszolgáltatóknak a kvótaszabályokat az évi teljes műsoridejük alapulvételével kell meghatározniuk, amelybe a hírműsorszámok, sportműsorszámok, játék, reklám, televíziós vásárlás, politikai reklám, közérdekű közlemény, támogatói közlemény, társadalmi célú reklám, illetve a képűjság részére biztosított műsoridő nem számít bele.¹¹¹ Nyilvánvaló, hogy a több médiaszolgáltatást nyújtó médiaszolgáltatóknak kedvez a szabályozás azzal, hogy a kvótakövetelményeknek az összesített műsoridő átlagában kell megfelelni, csupán a rádiós médiaszolgáltatóknak kell médiaszolgáltatásonként teljesíteni a magyar zenei arányt.¹¹² Ez az egybeszámítási szabály ellentétesnek látszik az Európai Bizottság azon iránymutatásával, amely szerint a több médiaszolgáltatást nyújtó médiaszolgáltatók esetében az európai és a független gyártású művekre vonatkozó arányokat csatornánként kell megadni.¹¹³

A közszolgálati médiaszolgáltatással szemben támasztott fokozott követelmények, illetve a közszolgálati médiaszolgáltató számára előírt többletkötelezettségek¹¹⁴ tetten érhetők a számára meghatározott szigorúbb kvótaelőírásokban is. Eszerint a közszolgálati médiaszolgáltató lineáris audiovizuális médiaszolgáltatása évi teljes műsoridejének több mint 60%-át európai művek, több mint felét magyar művek, több mint harmadát tőle független műsor-készítővel készítettett vagy független műsorkészítőtől öt évnél nem régebben készült művek bemutatására köteles fordítani.¹¹⁵ Érdekes módon a közszolgálati rádiós médiaszolgáltatásal szemben az Mttv. nem támaszt az általános szabályokhoz képest szigorúbb előírásokat.

A lekérhető médiaszolgáltatások¹¹⁶ magukban hordozzák annak a lehetőségét, hogy rövid időn belül a televíziós médiaszolgáltatás helyébe lépjenek. Éppen ezért már az AVMS-irányelv is megfogalmazta azt az elvárást, hogy ezeknek a szolgáltatásoknak is aktívan hozzá kell járulniuk a kulturális sokszínűség előmozdításához, aminek egyik eszköze és módja az európai művek meghatározott arányának biztosítása.¹¹⁷ Mindezeknek megfelelően a lekérhető audiovizuális médiaszolgáltatás kínálatában egy adott naptári évben elérhetővé tett műsorszámok egybeszámított időtartamának több mint negyedét európai, illetve legalább tíz százalékát magyar műveknek kell kitennie.¹¹⁸ Ezeket a kötelezettségeket nem kell egybeszámítani, vagyis a magyar kvóta teljesítése beleszámít az európai kvótába, hasonlóan a lineáris médiaszolgáltatások kvótáihoz.

¹¹¹ Mttv. 22. § (7) bek.

¹¹² Mttv. 22. § (6) bek.

¹¹³ Koltay András, *Nyakas Levente* (szerk.): Magyar és európai médiajog. Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest, 2012, p. 548.

¹¹⁴ Mttv. 83. § (1) bek.

¹¹⁵ Mttv. 20. § (3) bek.

¹¹⁶ Mttv. 203. § 35. *Lekérhető médiaszolgáltatás*: olyan médiaszolgáltatás, amelyben a médiaszolgáltató által összeállított műsorkínálat alapján a felhasználó egyéni kérés alapján, az általa kiválasztott időpontban tekintheti, illetve hallgathatja meg a műsorszámokat.

¹¹⁷ AVMS-irányelv (69) preambulumbekzdése.

¹¹⁸ Mttv. 20. § (2) bek.

A műsorkvóták nem vonatkoznak:

- a kizárólag reklámozásra és televíziós vásárlás közzétételére szolgáló médiaszolgáltatásra,
- a kizárólag a médiaszolgáltatót vagy annak más médiaszolgáltatását reklámozó médiaszolgáltatásra,
- arra a médiaszolgáltatásra, amely kizárólag az Európai Unió tagállamainak nyelveitől eltérő nyelven közvetíti szolgáltatását; ahol a műsorszámok a műsoridő jelentős részében ilyen nyelven vagy nyelveken kerülnek közzétételre, ott az előírásokat a műsoridő adott részére nézve nem kell alkalmazni,
- a közösségi médiaszolgáltatás kivételével a helyi médiaszolgáltatásra,
- arra a médiaszolgáltatásra, amely kizárólag Európai Unión kívüli országban kerül terjesztésre.¹¹⁹

A fenti (tartalmi, nyelvi, területi stb.) törvényi kivételek mellett az Mttv. lehetőséget biztosít a *kérelemre történő mentesítésre* is.¹²⁰ Ezek közül ki kell emelni az új médiaszolgáltatás beindításának az esetét. Erre is vonatkozik azonban az az általános szabály, hogy mentesítés egyszerre legfeljebb három naptári évre engedélyezhető azzal a feltétellel, hogy a médiaszolgáltató – az előírt arányok eléréseig – köteles folyamatosan növelni médiaszolgáltatásában a magyar, az európai, valamint a független előállítóval készített, általa közzétett művek arányát. A tartós, illetve állandó jellegű mentesítések esetében azok indokoltságát, megalapozottságát a Médiatanácsnak hivatalból rendszeresen (évente) felül kell vizsgálnia, indokolatlanság, megalapozatlanság esetén pedig lehetősége van a mentesítést biztosító hatósági szerződést módosítani vagy felmondani.¹²¹ Az éves kvóták ellenőrzése mindazonáltal fontos feladata a Médiatanácsnak, miközben a kontroll csak és kizárólag a médiaszolgáltatók önbevalláson alapuló (heti rendszerességgel megküldött) éves jelentéseire tud támaszkodni. A szabályozás fontosságát jelzi, hogy a kvótaelőírások betartását az Európai Bizottság is ellenőrzi, amely a Médiatanács által készített (összesített) beszámolóra épül.¹²²

III.4.3. A hazai audiovizuális szektort ösztönző egyéb támogatási formák

A kvótaszabályok mellett a hazai audiovizuális szektor másik, direkter ösztönző és támogató mechanizmusaként funkcionál az a törvényi előírás, amely szerint a lineáris audiovizuális médiaszolgáltatást nyújtó JBE-médiaszolgáltató (jelentős befolyásoló erejű médiaszolgáltató – a szerk.) éves reklámbevételének 2,5%-át új, magyar filmalkotás támogatására köteles fordítani.¹²³ E kötelezettségének a JBE-médiaszolgáltató kétféle módon tehet eleget:

¹¹⁹ Mttv. 22. § (1) bek.

¹²⁰ Mttv. 22. § (2)–(6) bek.

¹²¹ *Koltay, Nyakas*: i. m. (113), p. 549.

¹²² AVMS-irányelv 16. cikk (3) bek.

¹²³ Mttv. 136. § (8) bek.

egyrészt az MTVA részére befizetett pénzüsszeggel, másrészt az MTVA és a médiaszolgáltató közötti megállapodásban meghatározott új filmalkotás pénzbeli támogatásával.¹²⁴ Figyelemre méltó, hogy a médiaszolgáltatók minden esetben tőlük független műsorkészítővel készítettett filmalkotás – a Médiatanács által jóváhagyott – támogatásával tudják le ezt a kötelezettségüket.

A JBE-médiaszolgáltatók fenti kötelezettsége mellett az Mttv. egy további gyártási támogatási rendszer jogi és szervezeti alapjait is lerakta: a közszolgálati célú műsorszámok, a közösségi médiaszolgáltatók, az elsőként filmszínházban bemutatásra szánt filmalkotások és a kortárs zeneművek támogatását az általános pályázati feltételeket (ÁPF) magába foglaló módon, a támogatáspolitikával összhangban nyilvános pályázat útján kell biztosítani.¹²⁵ Az ÁPF-et a Médiatanács hagyja jóvá. A pályázat fontos garanciája, hogy az MTVA mint támogató által nyújtott minden támogatás átláthatóan, az egyenlő elbánás követelményének megfelelően kerüljön kiosztásra.¹²⁶ E pályázati támogatási rendszer a közszolgálati célú műsorszámok gyártását és közösségi médiaszolgáltatók működését szolgáló Magyar Mozgóképfé Mecenatúra Program, amely hatékonyan és sikeresen egészíti ki a Magyar Nemzeti Filmalap egészestés filmalkotásokat támogató rendszerét.

III.5. A kulturális kvóták

A kultúra egyes területeit szabályozó (ágazati) törvények szinte mindegyike tartalmaz valamilyen szempont szerinti felsorolást vagy pontrendszert az adott területre vonatkozó kulturális tartalom vagy pl. a művészeti intézmény kategóriájának meghatározására. Ezeket a szabályokat – megkülönböztetve a műsorkvótáktól – összefoglalóan nevezhetjük *kulturális kvótáknak*, tekintettel arra, hogy e normák mind-mind egyedi, műfajspecifikus aspektusból ragadják meg a kulturális tartalom lényegét vagy egyes elemeit. Ezek számbavétele és rövid elemzése is elengedhetetlen a nemzeti kultúra és a nemzeti kulturális tartalom jogi szempontú definiálása során.

III.5.1. A levéltári törvény

Az 1995-ben elfogadott *levéltári törvény*¹²⁷ tárgyi hatálya a maradandó értékű levéltári anyagra és iratokra terjed ki. Az értelmező rendelkezések szerint *maradandó értékű irat* a gazdasági, társadalmi, politikai, jogi, honvédelmi, nemzetbiztonsági, tudományos, *művelődési*, műszaki vagy egyéb szempontból jelentős, a történelmi múlt kutatásához, megis-

¹²⁴ A médiaszolgáltató az így befizetett, illetve támogatásra fordított pénzüsszeget társasági adóalapjából levonhatja.

¹²⁵ 137. § (1) bek.

¹²⁶ Koltay András, Lapsánszky András (szerk.): Médiajogi kommentárok. Wolters Kluwer, Budapest, 2014, p. 409.

¹²⁷ 1995. évi LXVI. törvény a köziratokról, a közlevéltárakról és a magánlevéltári anyag védelméről.

meréséhez, megértéséhez, a közfeladatok folyamatos ellátásához és az állampolgári jogok érvényesítéséhez nélkülözhetetlen, más forrásból nem vagy csak részlegesen megismerhető adatot tartalmazó irat. A levéltári törvény azt is kimondja, hogy a maradandó értékű közirat és magánirat a kulturális javak, a levéltári anyag pedig a védett kulturális javak részét képezi, amelynek a védelmét, épségben és használható állapotban történő megőrzését a levéltári törvényben, valamint az örökségvédelmi törvényben¹²⁸ foglaltak szerint kell biztosítani. Ez utóbbi törvény a védetté nyilvánítás és az országból történő kivitel tekintetében releváns a kulturális vonatkozású levéltári anyagok esetében.

Megállapítható, hogy a nemzeti kulturális tartalom fogalmi körébe beletartoznak azok a kulturális vonatkozású, maradandó értékű levéltári anyagok is, amelyeket védetté nyilvánítanak. A művészeti ágak, művészeti területek támogatásukért, állami forrásokért folyó kielezett versenyében kérdéses, hogy jut-e elegendő figyelem e levéltári anyagok iránt. Ha a válaszuk az, hogy a figyelem és a támogatás nem elegendő, akkor vizsgálandó az állami beavatkozás szükségessége jogalkotási, intézményi, támogatási oldalról egyaránt.

III.5.2. A kulturális javak, műalkotások védelme

Az 1997-ben elfogadott, összefoglaló elnevezéssel kulturális törvénynek¹²⁹ hívott szaktörvény volt a kulturális szféra első, átfogó jellegű kerettörvénye, amely – a műemlékvédelemről szóló 1997. évi LIV. törvénnyel karöltve – a művészeti területeken kívül lefedte a kulturális igazgatás egészét. A kulturális törvény 2001-ig, az örökségvédelmi törvény elfogadásáig magában foglalta a kulturális javak védelmére vonatkozó rendelkezéseket is, amelynek deklaratív fundamentumai jelenleg is fellelhetők a kulturális törvény preambulumban.¹³⁰ Ebből számunkra a „*kulturális örökséghez tartozó javak*” gyűjtőfogalom érdekes, mivel az idetartozó értékek védelme, megőrzése és fenntartása, valamint a nyilvánosság számára történő széles körű és egyenlő hozzáférhetővé tétele – ahogy a jogalkotó fogalmaz – a mindenkori társadalom kötelezettsége, tehát közfeladat.¹³¹ A kulturális törvény és az örökségvédelmi törvény meghatározása szerint a kulturális javak fogalmkörébe tartoznak az élettelen és élő természet keletkezésének, fejlődésének, az emberiség, a magyar nemzet, Magyarország

¹²⁸ 2001. évi LXIV. törvény a kulturális örökség védelméről.

¹²⁹ 1997. évi CXL. törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről.

¹³⁰ A kulturális örökséghez tartozó javak múltunk és jelenünk megismerésének pótolhatatlan forrásai, a nemzeti és az egyetemes kulturális örökség egészének elválaszthatatlan összetevői; szellemi birtokbavételük minden ember alapvető joga. Az e fogalmkörbe tartozó értékek különös védelme, megőrzése és fenntartása, valamint a nyilvánosság számára történő széles körű és egyenlő hozzáférhetővé tétele a mindenkori társadalom kötelezettsége.

¹³¹ Mindenkinek joga, hogy megismerhesse a kulturális javakat és ezek jelentőségét a történelem alakulásában, a nemzeti, nemzetiségi önismeret formálásában, valamint az ezek védelmével kapcsolatos ismereteket a muzeális intézmények tevékenysége, a könyvtári szolgáltatások, az oktatás, a közművelődés, az ismeretterjesztés, a sajtó és a tömegtájékoztatás útján. [Kulturális törvény 4. § a) pontja].

történelmének kiemelkedő és jellemző tárgyi, képi, hangrögzített, írásos emlékei és egyéb bizonyítékai – az ingatlanok kivételével –, valamint a *művészeti alkotások*. A jogalkotó a kulturális törvényben ennél mélyebbre nem ás le, vagyis megmarad az általánosságok szintjén.

A 2001-ben elfogadott *örökségvédelmi törvény* elsődleges célja az volt, hogy megteremtse a kulturális örökség feltárásának, tudományos feldolgozásának, megóvásának, védelmének, fenntartható használatának és közkinccsé tételének törvényi feltételeit. Ennek érdekében szabályozta a nemzeti és az egyetemes kulturális örökség megőrzésére irányuló tevékenységeket, meghatározta a feladatokat, és egyszerűsítette, hatékonyabbá tette a hatósági eljárásokat, továbbá elősegítette a kiemelkedő jelentőségű kulturális értékek állami tulajdonba kerülését. A törvény kulturális javakra vonatkozó *részletes fogalommagyarázatából* kiindulva, a kulturális javak fogalmán belül két tárgycsoportot különböztethetünk meg: a régiségeket és a műalkotásokat.¹³² Tárgykörünkben elsősorban a *védettnek nyilvántartott kulturális javak*, illetve a védetté nyilvánítási eljárással foglalkozó szabályok bírnak kiemelt jelentőséggel.

A védetté nyilvánított műalkotások egyértelműen kulturális tartalommal rendelkeznek, bár ez nem zárja, nem zárhatja ki, hogy a védetté nem nyilvánított művek ne bírnának kulturális tartalommal. Inkább azt lehet rögzíteni, hogy *a védettség fokozott, kiemelt védelmet jelent a kulturális tartalommal rendelkező műalkotások esetében*. Védettnek minősülnek – egyebek mellett – a muzeális intézményekben őrzött, alapleltárban nyilvántartott kulturális javak (általános védelem).¹³³ Nem nyilváníthatók védetté azok a műalkotások, amelyek

- az alkotójuk tulajdonában vannak,
- az országba visszaviteli kötelezettséggel érkeztek,
- magyar kultúrtörténeti vonatkozással nem rendelkeznek, és a tulajdonos (birtokos) által bizonyítottan 50 évnél nem régebben kerültek az ország területére.¹³⁴

A felsorolásból egyértelműsíthető, hogy a jogalkotó a műalkotások védettségének megállapításánál nem szerzői jogi és nem is nemzeti–külföldi alapon differenciál, hanem elsősorban a mű tulajdonjoga és életkora alapján. A védetté nyilvánításról a hatóság szakértői vélemény(ek) és a közgyűjteményi, akadémiai, műkereskedelmi szakemberekből álló Kulturális Javak Bizottsága (KJB) állásfoglalása alapján hoz döntést.¹³⁵ Az elmúlt évek hatósági gyakorlata azt mutatja, hogy a védetté nyilvánított tárgyak többsége a 19. században vagy

¹³² Az örökségvédelmi törvény hatálya kiterjed a kulturális örökség fogalmkörébe tartozó javakra – ideértve annak ingatlan (műemlékek, régészeti emlékek, régészeti lelőhelyek és ezek védőövezetei) és ingó (régészeti leletek, műemléki területek, kulturális javak) elemeit is –, valamint az ezekkel kapcsolatos minden tevékenységre, személyre és szervezetre.

¹³³ Örökségvédelmi törvény 46. §-a.

¹³⁴ Örökségvédelmi törvény 47. §-ának (2) bekezdése. A törvényi felsorolás tartalmazza továbbá a levéltári törvény 33. §-ának (2) bekezdésében meghatározott kulturális javakat, döntően a személyes jellegű magániratokat és a működő szerv irattári anyagát.

¹³⁵ Az elmúlt évek hatósági gyakorlata azt mutatja, hogy a védetté nyilvánított tárgyak többsége a 19. században készült.

annál is régebben készült.¹³⁶ A lista áttekintését követően azonban csak arra a következtetésre juthatunk, hogy ezek a közelmúltban a hatóság látókörébe kerülő tárgyak és alkotások magyar vonatkozásúak (pl. magyar alkotótól származnak vagy magyar nyelvűek), és egyetemes kulturális értéket is képviselnek.

III.5.3. Az audiovizuális kötelezpéldányok meghatározása és elhatárolása

Az audiovizuális műsorszámok (audiovizuális kötelezpéldányok) gyűjtésének, nyilvántartásának, megőrzésének és nyilvánosságához közvetítésének jogszabályi háttere a Nemzeti Audiovizuális Archívumról (NAVA) szóló törvény.¹³⁷ A törvény tárgyi hatálya az Mttv.-ben¹³⁸ meghatározott magyar műsorszámokra és az egyéb magyar vonatkozású műsorszámokra terjed ki. Mint láttuk, az Mttv. a filmtörvénytől eltérően határozza meg a magyar mű fogalmát: nem az alkotók súlyához viszonyított pontrendszer alapján, hanem elsősorban a magyar nyelvhez kapcsolva azt. Bár a NAVA-törvény és az Mttv. csak érintőlegesen hozható összefüggésbe a kulturális szaktörvényekkel, a médiaszolgáltatás és az audiovizuális érték-megőrzés révén mégis elvitathatatlan a kapcsolódása a kulturális tartalmakhoz. A média-szabályozás által bevezetett nyelvalapú megközelítés egyértelmű irányt szab a kvóták teljesítéséhez. A jogalkotó csak a korlátlan ideig archiválható, rendkívüli dokumentációs értékű művek, műsorszámok részletesebb jogi meghatározásával adós mindmáig.

A NAVA elsődleges feladata és kötelezettsége tehát az audiovizuális kötelezpéldányok gyűjtése, archiválási célú megőrzése és feldolgozása. A NAVA ezenfelül befogadja és egyedi döntés alapján archiválja a kötelezpéldány-szolgáltatás alá nem tartozó, tehát önkéntesen rendelkezésre bocsátott audiovizuális dokumentumokat. Ennek célja, hogy gondoskodjon a kötelezpéldány-szolgáltatás körén kívül eső, elsősorban a törvény hatálybalépése előtt készült, és különféle hordozókon található, jelentős kulturális értéket képviselő műsorszámok tervszerű megőrzéséről. A Sztj. 35. § (7) bekezdése szerint a közgyűjteménynek minősülő kép-, illetve hangarchívumban korlátlan ideig megőrizhetők azok a – szabad felhasználásnak minősülő – efemer rögzítések,¹³⁹ amelyeket külön törvény rendkívüli dokumentációs értékű rögzítésnek minősít. A NAVA-törvény kivétel nélkül ilyennek minősíti a NAVA által archiválási céllal rögzített műsorszámokat.¹⁴⁰ A jogbiztonság és a szerzői jogosultak védelme szempontjából ugyanakkor ez a kereszthivatkozás¹⁴¹ komoly aggályokat vet fel, és

¹³⁶ <http://mutargy.forsterkozpont.hu:8080/statikus-4.html> (utolsó letöltés: 2018. 05. 11.).

¹³⁷ 2004. évi CXXXVII. törvény a Nemzeti Audiovizuális Archívumról (NAVA-törvény).

¹³⁸ 2010. évi CLXXV. törvény a mediaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról (médiatörvény).

¹³⁹ A rádió- vagy televíziószervezetek által saját műsoraikról készített ideiglenes rögzítések.

¹⁴⁰ NAVA törvény 7. § (4) bek.

¹⁴¹ Az Sztj. külön törvényre hivatkozik a rendkívüli dokumentációs értékű műsorszámok fogalmi meghatározásánál, míg a NAVA-törvény – a fogalom tisztázása helyett – rendkívüli dokumentációs értékűnek minősít minden, a törvény által archiválási céllal rögzített műsorszámot.

korántsem biztos, hogy megfelel a „háromlépcsős” teszt¹⁴² próbájának. Álláspontunk szerint ezt az ellentmondást meg lehetne szüntetni a rendkívüli dokumentációs értékkel bíró rögzítés fogalmának a jelenleginél részletesebb definiálásával a NAVA-törvényben.

III.5.4. Az előadó-művészeti szervezetek besorolásának követelményei

A közel tízéves előkészítést követően, 2008-ban elfogadott EAM-tv. elsődleges célja az volt, hogy „az igényes magyarországi előadó-művészetek, a színház-, tánc- és zeneművészet művelését és fejlesztését támogassa.”¹⁴³ A színházi szakma számára a törvény legfontosabb részét a nyilvántartásba vett előadó-művészeti szervezetek normatív támogatásának szabályai képezik, ami vizsgálódásunk szempontjából azért is érdekes, mert az *előadó-művészeti szervezetek működési támogatása a színházi törvényben meghatározott egyes kategóriákba tartozás függvénye*. A nemzeti előadó-művészeti szervezetnek vagy kiemelt előadó-művészeti szervezetnek minősített színházat, balett- és táncegyüttest a szakmai programjának megvalósításához művészeti támogatás és működési támogatás illeti meg. Az ezekhez nem tartozó szervezetek támogatása pályázati úton történik. A nemzeti előadó-művészeti szervezeti vagy kiemelt előadó-művészeti szervezeti státusz megszerzését a törvény különleges tevékenységi és foglalkoztatási feltételekhez köti. Meg kell jegyezni, hogy a törvényi feltételek között nem szerepelnek nyelvi, műsorpolitikai vagy szerzői kvóták, ugyanakkor *a nemzeti előadó-művészeti státusz megszerzésének egyik alapfeltétele, hogy a szervezet magyar előadó-művészeti életben betöltött szerepe, művészeti tevékenysége a magyar nemzeti kulturális identitás és hagyományok őrzése, fejlesztése, a kulturális érték- és mintaközvetítés szempontjából kiemelkedő jelentőségű legyen. Kiemelt előadó-művészeti szervezetté pedig az az előadó-művészeti szervezet minősíthető, amelynek a fővárosi, illetve a megyei előadó-művészeti életben betöltött művészeti, kulturális szerepe, az általa nyújtott művészeti szolgáltatások tartalma és művészeti értéke az állami támogatási és az önkormányzati fenntartói vagy támogatási szerepvállalást egyidejűleg és tartósan indokolja*.

Az előadó-művészeti területen a nemzeti kulturális tartalom – mint fogalom és mint kategória – megtalálható és értelmezhető tehát az előadó-művészeti szervezetek minősítési és a művészeti támogatás mértékének megállapításánál irányadó támogatási szempontok között. Ezzel összefüggésben ugyanakkor különösen feltűnő, hogy sem a színházi törvény, sem más alacsonyabb szintű jogszabály nem határozza meg mélyebben, részletesebben az előadó-művészeti szervezet művészeti tevékenysége megítélésénél *kiemelkedő jelentőséggel* bíró szempontokat, paramétereket vagy egyéb kategóriákat. E részletszabályok hiánya magyarázható azzal is, hogy ezeket a szempontokat, kategóriákat nem lehet és nem is célszerű

¹⁴² Háromlépcsős teszt: a felhasználás (1) nem lehet sérelmes a mű rendes felhasználására, és indokolatlanul nem károsíthatja a szerző jogos érdekeit (2) meg kell felelnie a tisztesség követelményeinek (3) nem irányulhat a szabad felhasználás rendeltetésével össze nem férő célra. Lásd Sztj. 33. § (2) bek.

¹⁴³ A színházi törvény preambulumból.

jogi eszközökkel és fogalmakkal megragadni, hasonlóan az Sztj.-nek a szerzői mű típusaira, fajtáira vonatkozó törvényi felsorolásához. Mindebből pedig arra a – tanulmány elején már lefektetett – következtetésre juthatunk el, hogy a kulturális tartalom minden esetben értéket is hordoz, így ennek minőségi, mennyiségi, rangsorbeli meghatározása és értékelése nem lehet a szabályozó feladata.

III.6. Összegzés

A műsorkvóták és az ezektől eltérő rendezőelvek mentén kialakított kulturális kvóták mind-egyike fontos szerepet játszik a nemzeti, illetve az európai kultúra védelmében. Lényeges hangsúlyozni azt a különbséget, hogy míg a műsorkvóták központi eleme az éves műsor-időben kötelezően bemutatandó magyar és európai művek aránya, addig a kulturális kvóták célja az elnyerhető támogatások, kedvezmények kulturális (többlet)követelményekhez való kötése. A jogalkotó ezek tekintetében rendkívül leleményesnek bizonyult: a médiakvóták kategóriarendszere alapvetően nyelvi és a származási ország hovartartozása szerint differenciál, a filmtörvény pedig a magyar alkotói részvétel mennyiségét pontozva különbözteti meg a magyar, a magyar részvételű, az egyéb magyar részvételű és az egyéb filmalkotást. A különböző kulturális kvótáknál nincsenek ilyen egzakt kategóriák és mérőszámok, ami tág teret ad a hatósági mérlegelésnek (pl. egyes műalkotások védetté nyilvánítása vagy a nemzeti művészeti intézményi körbe történő besorolás során).

Megállapítható az is, hogy a műsorkvóták kizárólag a szerzői jogi értelemben többszerzős közös művek (filmalkotások, audiovizuális műsorok) esetében bírnak jelentőséggel, csak rájuk nézve értelmezhetőek. Ez teljes mértékben elfogadható, amennyiben kizárólag ezeknél a műveknél lehetséges eltérő állampolgárságú személyekből álló alkotói és előállítói gárda, ami szükségessé teszi a súlypontozást a besorolásuknál. A klasszikus egyszerűs műtípusoknál (pl. zeneművek, irodalmi művek) ezért sem lehetséges pontrendszerre vagy más kategóriákra épülő meghatározásokat bevezetni.

Végül mindezekből az is következik, hogy a kvótaszabályozás kvótaszabadságot jelent abban az értelemben, hogy Magyarország az EU tagjaként szabadon állapíthat meg a nemzeti kultúra védelmére vonatkozó szabályozás során nemzeti alapú műsor- és kulturális kvótákat. Ennek feltétele, hogy a nemzeti szabályozás vagy intézkedés bevezetése és alkalmazása valamilyen uniós jogszabály (pl. az AVMS-irányelv) felhatalmazásán vagy mentesítő határozaton [pl. a magyarországi filmszakmai támogatásról szóló SA.41896 (2015/X) számú határozat] alapuljon.

1. melléklet: a főbb kulturális tárgyú rendelkezések az Európai Unió Alapszerződéseiben¹⁴⁴

Az Európai Unióról szóló szerződés

3. cikk (az EUSZ. korábbi 2. cikke)

[...]

(3) [...] Az Unió tiszteletben tartja saját kulturális és nyelvi sokféleségét, továbbá biztosítja Európa kulturális örökségének megőrzését és további gyarapítását.

[...]

4. cikk

[...]

(2) Az Unió tiszteletben tartja a tagállamoknak a [...] nemzeti identitását [...].

[...]

Az Európai Unió működéséről szóló szerződés

6. cikk

Az Unió hatáskörrel rendelkezik a tagállamok intézkedéseit támogató, összehangoló vagy kiegészítő intézkedések végrehajtására. Ezek az intézkedések európai szinten a következő területekre terjednek ki:

[...]

c) kultúra

[...]

107. cikk (az EKSZ korábbi 87. cikke)

(1) Ha a Szerződések másként nem rendelkeznek, a belső piaccal összeegyeztethetetlen a tagállamok által vagy állami forrásból bármilyen formában nyújtott olyan támogatás, amely bizonyos vállalkozásoknak vagy bizonyos áruk termelésének előnyben részesítése által torzítja a versenyt, vagy azzal fenyeget, amennyiben ez érinti a tagállamok közötti kereskedelmet.

[...]

(3) A belső piaccal összeegyeztethetőnek tekinthető:

[...]

d) a kultúrát és a kulturális örökség megőrzését előmozdító támogatás, ha az az Unión belüli kereskedelmi és versenyfeltételeket nem befolyásolja a közös érdekekkel ellentétes mértékben;

[...]

¹⁴⁴ A hivatkozásokat az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata (az Európai Unió Hivatalos Lapja, C 202, 2016. június 7.) alapján adjuk meg.

167. cikk

(1) Az Unió hozzájárul a tagállamok kultúrájának virágzásához, tiszteletben tartva nemzeti és regionális sokszínűségüket, ugyanakkor előtérbe helyezve a közös kulturális örökséget.

(2) Az Unió fellépésének célja a tagállamok közötti együttműködés előmozdítása és szükség esetén tevékenységük támogatása és kiegészítése a következő területeken:

- az európai népek kultúrája és történelme ismeretének és terjesztésének javítása;
- az európai jelentőségű kulturális örökség megőrzése és védelme;
- nem kereskedelmi jellegű kulturális cserék;
- művészeti és irodalmi alkotás, beleértve az audiovizuális szektort is.

(3) Az Unió és a tagállamok erősítik az együttműködést harmadik országokkal és a kultúra területén hatáskörrel rendelkező nemzetközi szervezetekkel, különösen az Európa Tanáccsal.

(4) Az Unió a Szerződések egyéb rendelkezései alá tartozó tevékenysége során, különösen kulturális sokszínűségének tiszteletben tartása és támogatása érdekében, figyelembe veszi a kulturális szempontokat.

(5) Annak érdekében, hogy hozzájáruljon az e cikkben említett célkitűzések eléréséhez:

- az Európai Parlament és a Tanács rendes jogalkotási eljárás keretében, a Régiók Bizottságával folytatott konzultációt követően ösztönző intézkedéseket fogad el, kizárva azonban a tagállamok törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseinek bármilyen összehangolását.
- a Tanács, a Bizottság javaslata alapján ajánlásokat fogad el.

207. cikk (az EKSZ korábbi 133. cikke)

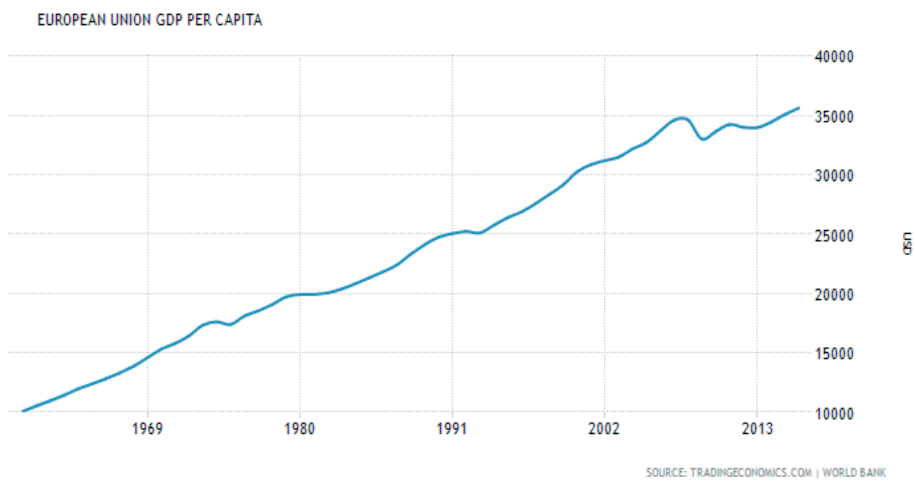
[...]

A Tanács [...] egyhangúlag határoz:

a) a kulturális és audiovizuális szolgáltatások kereskedelmére vonatkozó megállapodások tárgyalása és megkötése tekintetében, ha fennáll a veszélye annak, hogy azok korlátozzák az Unió kulturális és nyelvi sokféleségét;

[...]

2. melléklet: egy főre jutó nemzeti jövedelem az EU tagállamaiban (USD)

Forrás: Világbank (közli: <https://hu.tradingeconomics.com/european-union/gdp-per-capita>)

3. melléklet: szabályozási jogalap és kulturális szempontú hivatkozások a főbb szerzői jogi tárgyú irányelvekben

Irányelv	Jogalap ¹⁴⁵	Kulturális szempontú hivatkozások
A Tanács 1993. szeptember 27-i 93/83/EGK irányelve a műholdas műsorsugárzásra és a vezetékcsatlakoztatásra alkalmazandó egyes szerzői és szomszédos jogi szabályok összehangolásáról (műhold-irányelv)	<ul style="list-style-type: none"> • Letelepedési jog EUMSZ 53. cikk (az EKSZ korábbi 47. cikke) • Szolgáltatások EUMSZ 62. cikk (az EKSZ korábbi 55. cikke) 	<ul style="list-style-type: none"> • A Közösségnek a Szerződésben megállapított célja az európai népek közötti mind szorosabb egység létrehozása; ennek érdekében közös piacot és egy belső határok nélküli térséget kell létrehozni; ez a közösségi cél egyidejűleg politikai, gazdasági, társadalmi, kulturális és jogi természetű. [Preambulum (1)–(3)]
Az Európai Parlament és a Tanács 1996. március 11-i 96/9/EK irányelve az adatbázisok jogi védelméről (adatbázis-irányelv)	<ul style="list-style-type: none"> • Letelepedési jog EUMSZ 53. cikk (az EKSZ korábbi 47. cikke) • Szolgáltatások EUMSZ 62. cikk (az EKSZ korábbi 55. cikke) • Jogszabályok közelítése EUMSZ 114. cikk (az EKSZ korábbi 95. cikke) 	
Az Európai Parlament és a Tanács 2001. május 22-i 2001/29/EK irányelve az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról (INFOSOC-irányelv)	<ul style="list-style-type: none"> • Letelepedési jog EUMSZ 53. cikk (az EKSZ korábbi 47. cikke) • Szolgáltatások EUMSZ 62. cikk (az EKSZ korábbi 55. cikke) • Jogszabályok közelítése EUMSZ 114. cikk (az EKSZ korábbi 95. cikke) 	<ul style="list-style-type: none"> • A szerzői jog és szomszédos jogok védelme az egyik legfontosabb eszköze annak, hogy Európában a kulturális alkotótevékenység hozzájusson a szükséges forrásokhoz, illetve a szerzők és előadók megőrizhessék függetlenségüket és méltóságukat. • A szerzői jogilag védett művek és egyéb teljesítmények megfelelő védelme kulturális szempontból is jelentős kérdés. A Közösségnek a kulturális szempontokat is figyelembe kell vennie a Szerződés egyéb rendelkezései alá tartozó tevékenysége során. [Preambulum (11), (12)]

¹⁴⁵ A hivatkozásokat az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata (az Európai Unió Hivatalos Lapja, C 202, 2016. június 7.) alapján adjuk meg. Az alapszerződések cikkeinek EKSZ-t megelőző átszámozását figyelmen kívül hagytuk.

Irányelv	Jogalap	Kulturális szempontú hivatkozások
Az Európai Parlament és a Tanács 2001. szeptember 27-i 2001/84/EK irányelve az eredeti műalkotás szerzőjét megillető követő jogról (követőjogi irányelv)	<ul style="list-style-type: none"> Jogszabályok közelítése EUMSZ 114. cikk (az EKSZ korábbi 95. cikke) 	<ul style="list-style-type: none"> A Közösségnek a kulturális szempontokat is figyelembe kell vennie a Szerződés egyéb rendelkezései alá tartozó tevékenysége során. [Preambulum (5)]
Az Európai Parlament és a Tanács 2006. december 12-i 2006/115/EK irányelve a bérleti jogról és a hasznákolcsönzési jogról, valamint a szellemi tulajdon területén a szerzői joggal szomszédos bizonyos jogokról (bérletirányelv)	<ul style="list-style-type: none"> Letelepedési jog 53. cikk (az EKSZ korábbi 47. cikke) Szolgáltatások EUMSZ 62. cikk (az EKSZ korábbi 55. cikke) Jogszabályok közelítése EUMSZ 114. cikk (az EKSZ korábbi 95. cikke) 	<ul style="list-style-type: none"> A szerzői művek és a szomszédos jogi teljesítmények számára biztosított megfelelő védelem alapvető jelentőségű a Közösség gazdasági és kulturális fejlődése szempontjából. [Preambulum (3)] Ha a tagállamok a nyilvános hasznákolcsönzés kizárólagos joga helyett csak díjazást biztosítanak a jogosultaknak, e díjazást kulturálispolitikai célkitűzéseiknek megfelelően határozhatják meg. [6(1) cikk]
Az Európai Parlament és a Tanács 2006. december 12-i 2006/116/EK irányelve a szerzői jog és egyes szomszédos jogok védelmi idejéről (védelmiidő-irányelv)	<ul style="list-style-type: none"> Letelepedési jog EUMSZ 53. cikk (az EKSZ korábbi 47. cikke) Szolgáltatások EUMSZ 62. cikk (az EKSZ korábbi 55. cikke) Jogszabályok közelítése EUMSZ 114. cikk (az EKSZ korábbi 95. cikke) 	<ul style="list-style-type: none"> A szerzői és szomszédos jogokat magas szintű védelemben kell részesíteni, mivel e jogok a szellemi alkotás alapját képezik. E jogok védelme szintén biztosítja a kreativitás fenntartását és fejlődését a szerzők, a kulturális ipar, a fogyasztók és az egész társadalom javára. [Preambulum (11)]
Az Európai Parlament és a Tanács 2009. április 23-i 2009/24/EK irányelve a számítógépi programok jogi védelméről (szoftverirányelv)	<ul style="list-style-type: none"> Jogszabályok közelítése EUMSZ 114. cikk (az EKSZ korábbi 95. cikke) 	
Az Európai Parlament és a Tanács 2011. szeptember 27-i 2011/77/EU irányelve a szerzői jog és egyes szomszédos jogok védelmi idejéről szóló 2006/116/EK irányelv módosításáról	<ul style="list-style-type: none"> Letelepedési jog EUMSZ 53. cikk (az EKSZ korábbi 47. cikke) Szolgáltatások EUMSZ 62. cikk (az EKSZ korábbi 55. cikke) Jogszabályok közelítése EUMSZ 114. cikk (az EKSZ korábbi 95. cikke) 	<ul style="list-style-type: none"> Az előadóművészek alkotó hozzájárulásának elismerése [Preambulum (4)]

Irányelv	Jogalap	Kulturális szempontú hivatkozások
Az Európai Parlament és a Tanács 2012. október 25-i 2012/28/EU irányelve az árva művek egyes megengedett felhasználási módjairól	<ul style="list-style-type: none"> • Letelepedési jog EUMSZ 53. cikk (az EKSZ korábbi 47. cikke) • Szolgáltatások EUMSZ 62. cikk (az EKSZ korábbi 55. cikke) Jogszabályok közelítése EUMSZ 114. cikk (az EKSZ korábbi 95. cikke) 	<ul style="list-style-type: none"> • Európa kulturális örökségének védelme és a kultúra tagállami népszerűsítése, terjesztése [Preambulum (1), (18), (...)]
Az Európai Parlament és a Tanács 2014. február 26-i 2014/26/EU irányelve a szerzői és szomszédos jogokra vonatkozó közös jogkezelésről és a zeneművek belső piacon történő online felhasználásának több területre kiterjedő hatályú engedélyezéséről (közös jogkezelési irányelv)	<ul style="list-style-type: none"> • Letelepedési jog EUMSZ 50. cikk (az EKSZ korábbi 44. cikke) • Letelepedési jog EUMSZ 53. cikk (az EKSZ korábbi 47. cikke) • Szolgáltatások EUMSZ 62. cikk (az EKSZ korábbi 55. cikke) 	<ul style="list-style-type: none"> • Az Európai Unió figyelembe veszi a kulturális sokszínűséget, hozzájárul a tagállamok kultúrájának virágzásához, tiszteletben tartva nemzeti és regionális sokszínűségüket, ugyanakkor előtérbe helyezve a közös kulturális örökséget. • A közös jogkezelő szervezetek a kulturális sokszínűség előmozdítóiként fontos szerepet töltenek be; a legkisebb és a kevésbé népszerű repertoárok számára is piacra jutási lehetőséget teremtenek; szociális, kulturális és oktatási szolgáltatásokat nyújtanak jogosultjaik és a nyilvánosság számára. [Preambulum (3)] • A különböző zenei repertoárok felhasználásának a több területre kiterjedő engedélyezése növeli a kulturális sokszínűséget. [Preambulum (44)]
Az Európai Parlament és a Tanács irányelvjavaslata a digitális egységes piacon a szerzői jogról COM(2016) 593 final	<ul style="list-style-type: none"> • Jogszabályok közelítése EUMSZ 114. cikk (az EKSZ korábbi 95. cikke) 	<ul style="list-style-type: none"> • Európa kulturális örökségének megőrzése. A Közösségnek a kulturális szempontokat is figyelembe kell vennie a Szerződés egyéb rendelkezései alá tartozó tevékenysége során. [Preambulum (2), (5), (...)] • Szerzők és előadóművészek javadalmazásának és egyéb méltányos érdekeinek védelme. [Preambulum (40)–(44)]

4. melléklet: állami támogatások uniós szabályozásának folyamatábrája

